

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET FEILAZOO protiv MALTE

(Zahtjev br. 6865/19)

PRESUDA

Članak 34. • Sprječavanje ostvarivanja prava na podnošenje zahtjeva • Miješanje u dopisivanje između Suda i podnositelja zahtjeva preko zatvorskih vlasti i nedjelotvorno pravno zastupanje putem sustava besplatne pravne pomoći za postupak pred Sudom

Članak 3. (materijalni aspekt) • Ponižavajuće postupanje • Neprimjereni uvjeti zadržavanja, osobito s obzirom na pretjerano strogo i dugo razdoblje *de facto* izolacije, te izlaganje podnositelja zahtjeva zdravstvenom riziku zbog nepotrebnog smještanja s novopridošlim osobama u karantenu zbog bolesti COVID-19

Članak 5. stavak 1. • Zakonito zadržavanje • Osnove za zadržavanje podnositelja zahtjeva nisu postojale tijekom cijelog razdoblja s obzirom na to da kasnije nije bilo izgleda za protjerivanje • Nedostatak aktivnih i revnih koraka vlasti s ciljem protjerivanja podnositelja zahtjeva tijekom razdoblja zadržavanja

STRASBOURG

11. ožujka 2021.

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Feilazoo protiv Malte,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Ksenija Turković, *predsjednica*,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Alena Poláčková,

Péter Paczolay,

Gilberto Felici,

Erik Wennerström,

Lorraine Schembri Orland, *suci*,

i Renata Degener, *zamjenica tajnika Odjela*,

uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 6865/19) protiv Republike Malte koji je nigerijski državljaniin g. Joseph Feilazoo („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 19. kolovoza 2019.;

odluku od 13. rujna 2019. da se Vladu Republike Malte („Vlada”) obavijesti o prigovorima na temelju članaka 3., 5., 6. i 34. Konvencije, a da se ostatak zahtjeva odbaci kao nedopušten;

odluke od 11. prosinca 2019. i 5. svibnja 2020. da se dostave obavijesti o prigovoru na temelju članka 3. (uvjeti zadržavanja) Konvencije odnosno članka 34. (pravno zastupanje);

odluku da se zahtjevu dade prvenstvo (pravilo 41. Poslovnika Suda);

odluku da podnositelja zahtjeva više neće zastupati niti mu pomagati njegova punomoćnica iz ureda za besplatnu pravnu pomoć na Malti (pravilo 36. stavak 4. točka (b) Poslovnika Suda) i da se podnositelja pozove da angažira odvjetnika po vlastitom izboru;

očitovanja stranaka;

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 2. veljače 2021. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

UVOD

1. Predmet se odnosi na uvjete zadržavanja podnositelja zahtjeva u prihvatnom centru za migrante te na zakonitost tog zadržavanja na temelju članaka 3. i 5. Konvencije. Odnosi se i na prigovore na temelju članka 34. Konvencije u vezi s postupkom pred ovim Sudom, koji su uglavnom povezani s miješanjem u dopisivanje i sa zastupanjem preko domaćeg sustava besplatne pravne pomoći.

ČINJENICE

2. Podnositelj zahtjeva rođen je 1975. godine i živi u Safiju. Podnositelja zahtjeva, kojemu je odobrena besplatna pravna pomoć, zastupao je g. I. Sadegh, odvjetnik iz Iklina, za potrebe dostavljanja podnesaka Sudu.

3. Vladu je zastupala njezina zastupnica dr. V. Buttigieg, u to vrijeme državna odvjetnica, a kasnije zastupnici dr. C. Soler, državni odvjetnik, i dr. J. Vella, odvjetnik Državnog odvjetništva.

4. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

OKOLNOSTI PREDMETA

A. Prvi kazneni postupak

5. Dana 23. veljače 2010., nakon priznanja krivnje u vezi s optužbama povezanim s drogom, Kazneni je sud osudio podnositelja zahtjeva na dvanaest godina zatvora i novčanu kaznu (*multa*) u iznosu od 50.000,00 eura (EUR) koja se treba pretvoriti u dodatnih osamnaest mjeseci zatvora ako ne bude plaćena. Kazneni je sud naložio podnositelju zahtjeva i da plati troškove sudskog vještaka.

6. Podnositelj zahtjeva nije mogao platiti novčanu kaznu i troškove, koji su posljedično pretvoreni u daljnju kaznu zatvora zbog neplaćanja u trajanju od dvadeset dva i pol mjeseca.

7. Dana 1. travnja 2018., nekoliko dana prije nego što je odslužio cijelu kaznu, koja je trebala završiti 10. travnja 2018., s podnositeljem zahtjeva razgovarala su dva službenika (M.B. i G.S., potonji je bio službenik u uredu za imigraciju) koji su ga ispitivali o njegovim namjerama nakon puštanja iz zatvora. Budući da se podnositelj zahtjeva želio vratiti u Španjolsku (u kojoj je imao dozvolu boravka u vrijeme dolaska na Maltu), rekli su mu da će provjeriti hoće li ga španjolske vlasti prihvatiti. Nije uslijedio nikakav odgovor.

8. Prema navodima Vlade, španjolske vlasti obavijestile su malteške vlasti da podnositelj zahtjeva više nema pravo boraviti u Španjolskoj i da neće prihvatiti podnositelja kao osobu koja ondje ima zakonito boravište.

B. Incident od 10. travnja 2018.

9. Dana 10. travnja 2018. podnositelj zahtjeva pušten je iz kaznene ustanove. Na temelju dokumenata koji su mu dani 9. travnja 2018. i poziva socijalnog radnika, smatrao je da će biti otpraćen do privremenog skloništa (u kojem se osigurava ispunjenje osnovnih potreba ranjivih osoba, među ostalim smještaj). Umjesto toga, istoga su ga dana dva službenika (D.T. i M.C. iz tima za specijalne intervencije kaznene ustanove) otpratila do Ureda za imigraciju, na čelu kojega je bio inspektor D.B., u Policijskoj upravi. Čini se da je u tom trenutku u tijeku bio postupak protiv M.C.-a zbog zlostavljanja podnositelja zahtjeva.

10. Tijekom susreta s inspektorom D.B.-om podnositelj zahtjeva obaviješten je da se ne može vratiti u Španjolsku jer ga španjolske vlasti neće

prihvatiti. Obaviješten je da će ga stoga morati poslati nazad u Nigeriju, ali da će ga u međuvremenu zadržati u prihvatnom centru za migrante te mu je naloženo da ode do kombija kako bi ga otpratili do tog centra. Podnositelj zahtjeva tome se usprotivio jer se tijekom njegova izdržavanja zatvorske kazne nije spominjalo udaljavanje ni bilo kakvo daljnje zadržavanje. Čini se da je nalog za udaljavanje izdan i potpisan na licu mjesta i dan podnositelju zahtjeva, iako preslika naloga nije predočena u domaćem postupku. Vlada je predočila presliku pred ovim Sudom.

11. Od toga dana podnositelja zahtjeva smatralo se nezakonitim imigrantom u skladu s člankom 5. Zakona o imigraciji, pa su stoga doneseni odluka o vraćanju i nalog za udaljavanje na temelju činjenice da ga je „sud nadležan u kaznenim stvarima na Malti proglasio krivim za kazneno djelo... za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje jedne godine”. U odluci je navedeno da podnositelj zahtjeva ima pravo podnijeti zahtjev za određivanje roka za dobrovoljni odlazak te da ima pravo podnijeti žalbu protiv odluke o vraćanju u roku od tri dana. Prema navodima Vlade, podnositelj zahtjeva zatražio je da mu se odredi rok za dobrovoljni odlazak, ali nakon razmatranja okolnosti predmeta, glavni službenik za imigraciju donio je negativnu odluku jer je postojala opasnost da će podnositelj pobjeći; njegov zahtjev za zakonit boravak smatrao se očigledno neosnovanim; podnositelj je predstavljao opasnost za javni poredak, javnu sigurnost ili nacionalnu sigurnost. Zahtjev za dobrovoljni povratak koji je dostavila Vlada nije sadržavao potpis podnositelja zahtjeva.

12. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da nije bio obaviješten o svojem pravu na žalbu protiv takve odluke. Rekao je inspektoru D.B.-u da ga ne mogu protjerati jer mu je istekao rok važenja dokumenata i da odbija ponovno zadržavanje. Napomenuo je i da je u tijeku sudski postupak. U tom su trenutku zatvorski službenici počeli gurati podnositelja zahtjeva u kombi i došlo je do naguravanja.

13. U postupku koji je uslijedio (vidi stavke 17. – 25. ove presude) navedeno je da je tijekom gore navedenog susreta podnositelj zahtjeva postao agresivan i da je pružao otpor stavljanju lisica i smještanju u kombi službe za zadržavanje. Kao rezultat toga, navedeno je da su dva zatvorska službenika zadobila tjelesne ozljede. Kao odgovor na navodni otpor i agresiju te ugriz koji je zadobio jedan od službenika, protiv podnositelja zahtjeva upotrijebljen je suzavac. Zatvorski službenici i policijski službenici uspjeli su podnositelju staviti lisice, dok mu je jedan policijski službenik noge svezao zateznim trakama. Podnositelj zahtjeva nakon toga je smješten u kombi službe za zadržavanje. Pozvana je hitna pomoć koja je podnositelja zahtjeva odvezla u bolnicu jer se, prema navodima vlasti, žalio da ne može pravilno disati i naveo je da osjeća bol u prsima.

14. Prema dokumentima dostupnima Sudu, iz liječničkih nalaza proizlazi da je podnositelj zahtjeva imao niz ozljeda i abrazija. Konkretno, u nalazima od 10. travnja 2018. navedeno je da je rendgenska snimka lijevog lakta bila

abnormalna jer je pokazivala prijelom radijalne glave, kao i rendgenska snimka desnog ramena kojim je otkriven „mali dio kosti lateralno uz glavu humerusa”; primijećene su abrazije oko glave i lakta te osjetljivost na medijalnom dijelu lijevog lakta. Ostalim pregledima obavljenima toga dana nisu uočene nikakve daljnje ozljede. U nalazu od 12. travnja 2018. navedeno je da su, nakon navodnog premlaćivanja, bolovi koje je podnositelj osjećao u donjem dijelu leđa (od kojih je patio niz godina) postali jači. U nalazu je ponovljeno da podnositelj zahtjeva ima ozljedu lakta, kao i ekhimozu (modrice) na licu i ušima s obje strane lica, abrazije na vratu i ramenu, ogrebotine na oba zapešća i da mu je otekao palac. Iz naknadnih nalaza izrađenih dok je podnositelj zahtjeva bio u zatvoru proizlazilo je da podnositelj zahtjeva pati od bolova u oba ramena i jakih bolova u donjem dijelu leđa.

15. Dana 11. travnja 2018. sud je (vidi stavke 22. i dalje ove presude) naložio vještaku (dr. M.S.) da pregleda podnositelja zahtjeva i pripremi nalaz i mišljenje. Pregled je obavljen 13. travnja 2018. godine i podnositelj zahtjeva obaviješten je da će nalaz vještaka biti dostavljen sudu. Podnositelj je pristao da ga pregleda vještak. Prema zaključku vještaka, kao rezultat navodnog napada, podnositelj zahtjeva zadobio je modrice na licu koje su bile posljedica udarca tupim predmetom i hematom na lijevom mastoidnom nastavku koji je također bio posljedica udarca tupim predmetom. Abrazije na lijevoj podlaktici bile su posljedica nošenja lisica. I prijelom lijeve radijalne glave bio je posljedica udarca tupim predmetom, taj je prijelom bio teške prirode, *per durata* (trideset dana ili više).

16. Podnositelj zahtjeva tvrdi da su zatvorske vlasti odbile dostaviti mu sve njegove liječničke nalaze za potrebe podnošenja ovog zahtjeva. U potpisanom i pečatom potvrđenom dopisu upravitelja kaznene ustanove, u odgovoru na zahtjev podnositelja zahtjeva, navedeno je da će „ako to zatraži Europski sud za ljudska prava, CCF [kaznena ustanova] moći dostaviti navedenom Sudu bilo koje dokumente povezane s vašim [podnositeljevim] zatvorskim zdravstvenim kartonom”. Prema navodima Vlade, podnositelj zahtjeva zapravo je zatražio izvornike dokumenata i odbio je prihvatiti preslike.

C. Kazneni postupak

1. Prijava policijskih službenika

17. Na dan incidenta dva zatvorska službenika prijavila su policiji da ih je podnositelj zahtjeva napao. Prijavu je zaprimio službenik (J.P.), a istragu je vodio inspektor (P.C.). Prema dokumentima dostupnima Sudu, utvrđeno je da su službenici koje je dr. G.B. pregledao u medicinskom centru imali lakše ozljede, odnosno da je M.C., kojega je navodno ugrizao nigerijski imigrant, imao „površinsku oteklinu na donjoj čeljusti s lijeve strane, dvije ubodne rane na dnu desnog palca i abraziju na dorzumu šake”, a da je D.T. imao „oteklinu

desnog periorbitalnog područja i razderotinu od 1 cm na zglobu šake". Obojica su potvrdila da nemaju daljnjih ozljeda.

2. Ispitivanje podnositelja zahtjeva

18. Dana 11. travnja 2018. podnositelju zahtjeva bilo je ponuđeno razgovarati s odvjetnikom koji se bavi migracijskim pravom (dr. G.A.) u svrhu traženja azila, ali podnositelj zahtjeva tog datuma nije podnio takav zahtjev.

19. Nakon toga je odveden u ured inspektora (P.C.) koji ga je ispitivao o događajima od 10. travnja 2018., a da ga nije obavijestio da je optužen za bilo kakvo kazneno djelo u vezi s tim događajima. Nije bio prisutan nikakav odvjetnik. Na kraju razgovora obaviješten je da ga se tereti za razna kaznena djela te je od njega zatraženo da potpiše izjavu, koju je odbio potpisati jer nije bila potpuna.

20. Prema toj nepotpisanoj izjavi, odgovarajući na pitanja, podnositelj zahtjeva potvrdio je da je razgovarao s dr. G.A. i da je policiji objasnio svoj trenutni status na Malti. Kad je riječ o incidentu, objasnio je da je bio odveden u ured inspektora D.B.-a gdje su mu dane informacije o njegovoj situaciji te se usprotivio zadržavanju, a u toj su ga fazi zatvorski službenici pokušali ugurati u kombi za prtnju. Pokušali su ga uhvatiti s leđa, ali on je pružio otpor. Zatim su ga uhvatili za vrat i „okrenuli” ga na pod kako bi mu pokušali staviti lisice, ali je pružio otpor. Koljenima su ga pridržavali na tlu te su ga počeli udarati u intimne dijelove tijela i koristiti suzavac. Stavili su mu koljena na lice i vrat te su i dalje koristili suzavac. Nakon što su mu svezali noge, uspjeli su mu staviti lisice i smjestiti ga u kombi. Rekao im je da ne može disati te se onesvijestio. Probudio se tek kad je bio u vozilu hitne pomoći. U odgovoru na pitanje izjavio je da se ne može sjetiti da je ugrizao M.C.-a, napomenuvši da se borio za zrak dok je bio na podu i nije bio svjestan što se događa. Rekao je da nikoga ne bi ugrizao i da nije htio nikoga ozlijediti. Napomenuo je da je ranije imao problema s M.C.-om, s kojim nije bio u dobrim odnosima. Nije znao kako je D.T. zadobio ozljede. Priznao je da je pružao otpor službenicima jer nije htio biti smješten na zadržavanje. Samo je htio ići kući i nije mogao razumjeti zašto vlasti nisu pripremile isprave u deset godina koliko je proveo u zatvoru, prije njegova puštanja na slobodu.

21. Na pitanje o njegovim ozljedama odgovorio je da ima bolove u zatiljku i čelu, kao i bolove u prsima, prijelom lakta i iščašeno desno rame. Dodao je da ima pravo izraziti se i da su službenici ti koji su nasrnuli na njega. Inspektor D.B. rekao mu je da zatvor nema nikakve veze s postupkom [za imigraciju]; podnositelj zahtjeva stoga je smatrao da je prisutnost zatvorskih službenika bila nepotrebna i da je samo pogoršala situaciju.

3. Kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva koji je uslijedio

22. Dana 12. travnja 2018. protiv podnositelja zahtjeva pokrenut je kazneni postupak zbog napada i nasilnog pružanja otpora zatvorskim službenicima, upućivanja prijetnji ili nanošenja tjelesnih ozljeda službenicima, nanošenja lakših ozljeda službenicima, nepoštovanja zakonitih naredbi i namjernog narušavanja javnog reda i mira. Istoga je dana smješten u istražni zatvor.

(a) Prvostupanjska presuda

23. Dana 5. veljače 2019. podnositelj zahtjeva proglašen je krivim za sva djela koja su mu stavljena na teret i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od dvije godine i novčana kazna u iznosu od 5.000,00 eura. Naloženo mu je da plati troškove vještaka koji ga je pregledao i proglašen je nezakonitim imigrantom na temelju članka 5. stavka 2. točke (d) i članka 14. Zakona o imigraciji. Stoga je sud presudio da se donese nalog o protjerivanju nakon što završi s izdržavanjem kazne. Radi zaštite dvojice službenika, podnositelju zahtjeva naloženo je da se obveže na davanje jamstva u iznosu od 2.000,00 eura na razdoblje od jedne godine.

24. Sud je prihvatio da se podnositelj zahtjeva zasigurno osjećao frustrirano zbog načina na koji je odjel za imigraciju vodio njegov predmet i smatrao je da odjel ne zaslužuje pohvale zbog takvog ponašanja. Međutim, to nije opravdalo postupke podnositelja zahtjeva pogotovo jer je znao da od suda može tražiti pravnu zaštitu, kao što je to učinio u drugom predmetu u vezi s navodnim zlostavljanjem koji je u tijeku. Na temelju medicinske dokumentacije i iskaza očevidaca dokazano je izvan razumne sumnje da su zatvorski službenici pretrpjeli lakše ozljede i bilo je jasno i da podnositelj zahtjeva nije postupio u skladu sa zakonitim naredbama i da je digao uzbunu i izazvao izged.

(b) Presuda povodom žalbe

25. Presudom donesenom 16. svibnja 2019. povodom žalbe potvrđena je krivnja podnositelja zahtjeva, ali kazna mu je smanjena s obzirom na okolnosti predmeta, konkretno, dugo razdoblje tijekom kojeg je podnositelj bio zatvoren i ponašanje tijela nadležnih za imigraciju. Izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od dvije godine uz primjenu uvjetne osude od tri godine te novčana kazna u iznosu od 4.000,00 eura. Naloženo je trenutno protjerivanje podnositelja (nakon plaćanja novčane kazne).

D. Naknadno zadržavanje

26. Istog dana (16. svibnja 2019.) podnositelj zahtjeva pušten je iz zatvora nakon što je u istražnom zatvoru bio pritvoren od 12. travnja 2018. godine. Premješten je u prihvatni centar za imigrante zatvorenog tipa. Prema

navodima podnositelja zahtjeva, vlasti nisu imale potrebnu putovnicu kako bi ga poslale nazad u Nigeriju s obzirom na to da je njegova vlastita putovnica istekla dok je bio u zatvoru. Prema navodima Vlade, putem verbalne note od 17. svibnja 2019. (i još jedne od 17. prosinca 2019.) malteške su vlasti zatražile od nigerijskih vlasti da za podnositelja zahtjeva izdaju privremene putne isprave.

27. Daljnjom presudom od 24. svibnja 2019. godine novčana kazna u iznosu od 4.000,00 eura izrečena u presudi od 16. svibnja 2019. pretvorena je u kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci zbog nemogućnosti podnositelja zahtjeva da plati taj iznos. Sud je suosjećao s podnositeljem zahtjeva, ali smatrao je da se tih šest mjeseci ne može odbiti od trinaest mjeseci koje je proveo u istražnom zatvoru. Sud je nadalje naložio da se podnositelja zahtjeva protjera na kraju izdržavanja kazne zatvora i da se tijela nadležna za imigraciju organiziraju kako bi to pravovremeno riješila s obzirom na njihovo ranije ponašanje.

28. Istog dana podnositelj zahtjeva pušten je iz vojarne Safi, u kojoj je bio zadržan kao migrant, i zatvoren je u Zatvorsku ustanovu Corradino.

29. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je u zatvoru bio premješten iz jednog sustava sigurnosti u drugi kako bi se spriječio bilo kakav njegov kontakt s drugim osobama, kako bi mu se onemogućio pristup besplatnoj pravnoj pomoći radi nastavka postupka protiv službenika, te kako bi se spriječilo podnošenje njegova zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava. Nadalje je tvrdio da mu je bio uskraćen pristup njegovim medicinskim dokumentima kojima bi potkrijepio svoj prigovor i nije mu bilo dopušteno izrađivanje preslika njegove prepiske sa Sudom za koju je smatrao da je neovlašteno mijenjana. Prema navodima podnositelja zahtjeva, postupanje koje je pretrpio bilo je posljedica diskriminacije. Prema navodima Vlade, podnositelj zahtjeva bio je premješten s odjela s umjerenim sigurnosnim mjerama na odjel visoke razine sigurnosti zbog svog neposlušnog ponašanja, konkretno zbog poticanja nekoliko zatvorenika na izazivanje nereda, a u jednom je trenutku utvrđeno da posjeduje nekoliko zabranjenih predmeta u svojoj ćeliji. Vlada nije dostavila nikakvu dokumentaciju kojom bi to potvrdila.

30. Podnositelj zahtjeva pušten je iz Zatvorske ustanove Corradino 14. rujna 2019. godine i smješten je u Centar za zadržavanje imigranata u Safiju. Nije obaviješten o datumu protjerivanja.

31. Na datum posljednjeg očitovanja Vlade (12. studenoga 2020.), podnositelj zahtjeva još uvijek je bio zadržan u prihvatnom centru za migrante, ali je, prema navodima Vlade, s obzirom na to da njegovo protjerivanje više nije bilo vjerojatno, trebao biti pušten čim dobije dopuštenje liječnika.

Podneskom od 25. siječnja 2021. kojim je ažurirano činjenično stanje, Vlada je obavijestila Sud da je podnositelj zahtjeva dobio dopuštenje liječnika 13. studenoga 2020. i sukladno tome obaviješten je da može napustiti centar za zadržavanje. Nadalje je obaviješten da će mu Agencija za socijalnu skrb i

tražitelje azila osigurati smještaj, ali da će njegov boravak na Malti biti privremen jer će uslijediti poduzimanje koraka za njegovo protjerivanje. Putem poruke e-pošte od 15. studenoga 2020., poslane preko njegova punomoćnika (preslika koje poruke je dostavljena Sudu), podnositelj zahtjeva odbio je napustiti centar za zadržavanje ako ne dobije putovnicu za putovanje u Europu. Smatrao je da ima pravo na takvu putnu ispravu, na temelju europskog prava, nakon što je dvanaest godina proveo na Malti. Zahtjev podnositelja zahtjeva odbijen je jer je on stranac s nezakonitim boravištem. Slijedom toga, podnositelj zahtjeva odbio je napustiti centar za zadržavanje do 22. prosinca 2020., dana kad mu je ponuđen smještaj u centru otvorenog tipa za imigrante u Ħal Faru.

Vlada je tvrdila i da su nigerijske vlasti odbile podnositelju zahtjeva izdati putne isprave prije nego što se susretne s njim. Prema podnesku Vlade kojim je ažurirala činjenično stanje, dana 18. prosinca 2020. nigerijski konzularni službenici, prisutni na Malti, ponudili su da se susretne s podnositeljem zahtjeva s ciljem olakšavanja njegova protjerivanja. Vlada je tvrdila da se podnositelj zahtjeva odbija susresti s njima i da bez suradnje nigerijskih vlasti i podnositelja zahtjeva protjerivanje i dalje nije vjerojatno.

E. Postupak pred Sudom

32. Podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev 19. kolovoza 2019. godine, a da nije bio zastupan po odvjetniku. Dana 25. rujna 2019. tužena Vlada obaviještena je o većem broju prigovora i pokrenuta je izvanparnična faza. Podnositelj zahtjeva pozvan je imenovati odvjetnika i dostaviti svoje stajalište u vezi s prijateljskim rješenjem do 6. studenoga 2019.

33. Dana 23. listopada 2019. punomoć koju je potpisala domaća odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći (G.T.) primljena je izravno od malteškog ureda za besplatnu pravnu pomoć, bez popratnog pisma i bilo kakvog odgovora u vezi s izvanparničnom fazom. Pokrenuta je parnična faza i 22. siječnja 2020. podnesci Vlade proslijeđeni su punomoćnici podnositelja zahtjeva na odgovor do 4. ožujka 2020. godine. S obzirom na različite dopise podnositelja zahtjeva Sudu, uključujući nove prigovore, podnositeljeva punomoćnica upozorena je na to da bi podnositelja zahtjeva trebala stalno obavještavati o postupku i održavati redoviti kontakt s njim kako bi mogao poštovati rokove Suda. Tužena vlada primila je sličnu obavijest. Ipak, podnositeljeva punomoćnica iz sustava besplatne pravne pomoći nije dostavila nikakvo očitovanje ni bilo kakav drugi dopis.

34. Tijekom cijelog postupka podnositelj zahtjeva izravno je dostavljao podneske kojima je ažurirao činjenice Sudu. U podnesku od 9. studenoga 2019. obavijestio je Sud da je tek 16. listopada 2019. saznao da mu je imenovana odvjetnica za potrebe postupka pred ESLJP-om i da se s njom susreo 23. i 24. listopada. Tada nije imao nikakvih novosti i tvrdio je da mu je nakon iznošenja prigovora rečeno i da neće dobiti besplatnu pravnu

pomoć za vođenje postupka na Malti, već samo za postupak pred Sudom (za koji mu je rečeno da je važniji). Dana 25. prosinca 2019. nadalje je obavijestio Sud da mu još uvijek nije pružena besplatna pravna pomoć za vođenje domaćeg postupka povodom prigovora zbog uvjeta zadržavanja. Dana 27. veljače 2020. podnositelj zahtjeva obavijestio je Sud da ga njegova odvjetnica nije kontaktirala ni nakon što je započela parnična faza. Uputio je i na svoje prethodno iskustvo s lokalnim odvjetnicima iz sustava besplatne pravne pomoći koji se nisu htjeli javiti na njegove pozive ni sastati se s njim kako bi pripremili njegove argumente. Nadalje je izjavio da je ured za besplatnu pravnu pomoć vršio pritisak na njega da odustane od predmeta pred Europskim sudom za ljudska prava.

35. Slijedom toga, predsjednica odjela kojem je predmet dodijeljen odlučila je da podnositelja zahtjeva više neće zastupati niti mu pomagati njegova punomoćnica iz ureda za besplatnu pravnu pomoć na Malti (pravilo 36. stavak 4. točka (b) Poslovnika Suda) i da se podnositelju odobri besplatna pravna pomoć Suda (pravila 100. i 103.). Podnositelj zahtjeva bio je pozvan angažirati odvjetnika po svom izboru, što je i učinio, a novi punomoćnik podnio je relevantne podneske u njegovo ime.

36. Iz dokumenata koje je dostavila Vlada proizlazi da se, prema navodima lokalne odvjetnice iz sustava besplatne pravne pomoći koja je prvotno bila imenovana na domaćoj razini, ta odvjetnica sastala s podnositeljem zahtjeva 23. listopada 2019. godine i da je odgovorila na neke od njegovih poziva koji nisu bili zakazani. Objasnila je podnositelju zahtjeva da će kontaktirati zastupnicu Vlade u kontekstu izvanparnične faze. Budući da prijateljsko rješenje nije bilo moguće, kasnije je obavijestila podnositelja zahtjeva o situaciji te mu je rekla da je na Vladi da dostavi očitovanje, a da za to vrijeme s njegove strane nisu potrebne nikakve radnje. Ipak ju je nastavio zvati. Kad je saznala za njegove navode Sudu o nedostatku kontakta s njom, zatražila je pomoć tijela za zadržavanje kako bi joj prestao uznemiravati. Na kraju je 5. veljače 2020. lokalna odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći zatražila od domaćih sudova da opozovu njezino imenovanje i imenuju drugog odvjetnika. O tom zahtjevu domaći sudovi nisu odlučili jer su zbog pandemije bolesti COVID-19 bili zatvoreni u ožujku 2020. godine.

37. Iz dokumentacije koju je dostavio podnositelj zahtjeva proizlazi i da je 10. siječnja 2020. preko tijela za zadržavanje obaviješten da je odobren njegov zahtjev za besplatnu pravnu pomoć u svrhu korištenja pravnih sredstava u odnosu na uvjete njegova zadržavanja. Imenovan mu je odvjetnik, ali do datuma podnositeljeva očitovanja (listopad 2020.) taj se odvjetnik nikada nije sastao ni zapravo kontaktirao s podnositeljem zahtjeva.

MJERODAVNI PRAVNI OKVIR

I. ZAKONI O IMIGRACIJI

38. Postupci za imigraciju i azil uglavnom su uređeni Zakonom o imigraciji, poglavljem 217. Zakonâ Malte i Zakonom o izbjeglicama, poglavljem 420. Zakonâ Malte. Mjerodavni članci Zakona o imigraciji („Zakon”), konkretno članci 14. i 25., izloženi su u predmetu *Aboya Boa Jean protiv Malte* (br. 62676/16, stavci 26. – 27., 2. travnja 2019.), a u dijelu relevantnom za ovaj predmet članak 5. stavak 2. točka (d) glasi kako slijedi:

„(2) Neovisno o tome što je stigla na Maltu ili se ondje nalazi uz dopuštenje glavnog službenika za imigraciju ili što joj je odobrena dozvola boravka, osoba se, osim ako na temelju ovog Zakona nije izuzeta od bilo kojeg od sljedećih uvjeta ili posebnih pravila koja se na nju primjenjuju na temelju prethodnih odredbi ovog Zakona, smatra nezakonitim imigrantom i

(d) ako je sud nadležan u kaznenim stvarima na Malti proglasi krivom za kršenje bilo koje odredbe Pravilnika o trgovini (suzbijanju trgovine) bijelim robljem ili Pravilnika o opasnim drogama ili za neko kazneno djelo, osim ubojstva iz nehaja ili nehotičnog nanošenja tjelesnih ozljeda, koje se, u slučaju prvog kaznenog djela koje je počinila takva osoba, kažnjava kaznom zatvora od najmanje godinu dana ili koje se, u slučaju drugog ili naknadnog kaznenog djela koje je počinila takva osoba, kažnjava kaznom zatvora od najmanje tri mjeseca.”

39. Godine 2020. u Malti su postojala tri centra za zadržavanje zatvorenog tipa, centar za početni prihvrat u Marsi, centar za zadržavanje u Ħal Safiju i vojarna Lyster. Postojali su i razni centri otvorenog tipa kao što su centar otvorenog tipa za imigrante u Ħal Faru i šatorsko naselje u Ħal Faru u kojem su stanovnici smješteni u mobilne metalne kontejnere.

II. PRAVILNICI

40. Pravilo 18. točka (3) Pravilnika o zatvoru, Podzakonski akt 260.03, glasi kako slijedi:

„Svaki zatvorenik dopušteno je da pod oznakom povjerljivosti podnese zahtjev ili prigovor ravnatelju, odboru ili ministru, ili da podnese molbu predsjedniku Malte ili međunarodno priznatom tijelu za ljudska prava.”

41. Pravilo 42. Pravilnika o službi za zadržavanje, Podzakonski akt 217.19, glasi kako slijedi:

„(1) Zahtjev ili prigovor voditelju službe za zadržavanje, nadležnom službeniku, glavnom službeniku za imigraciju ili ministru u vezi sa zadržavanjem zadržanih osoba u usmenom ili pisanom obliku podnosi zadržana osoba ili njezin punomoćnik, u skladu s postupcima koje može odobriti voditelj službe za zadržavanje.

(2) Nadležni službenik saslušat će sve zahtjeve i prigovore koji su mu upućeni na temelju točke (1).

(3) Svaki pisani zahtjev ili prigovor koji je podnesen u skladu s točkom (1) može se podnijeti povjerljivo i, ako zadržana osoba to želi, zapečatit će se u omotnicu na kojoj je jasno naznačen primatelj.”

III. BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

42. Mjerodavni članci Zakonika o organizaciji i parničnom postupku, poglavlje 12. Zakonâ Malte, u mjerodavnom dijelu, glase kako slijedi:

Članak 911.

„1) Priznanje prava na tužbu ili obranu uz besplatnu pravnu pomoć pred bilo kojim sudom navedenim u člancima 3. i 4. i pred bilo kojim drugim tijelom koje donosi odluke kada se besplatna pravna pomoć odobrava na temelju zakona traži se podnošenjem zahtjeva Građanskom sudu, prvom vijeću.

(2) Unatoč tome, to se priznanje može zahtijevati i usmeno kod odvjetnika za besplatnu pravnu pomoć.

(3) Odluka o priznanju tog prava primjenjuje se na sve sudove i tijela koja donose odluke navedene u stavku 1.

(4) Odvjetnik za besplatnu pravnu pomoć pruža svoje profesionalne usluge osobama za koje smatra da bi imale pravo na besplatnu pravnu pomoć, a prije nego što ishode priznanje tog prava priprema i podnosi sve sudske akte koji mogu biti hitni.

Postupa se u skladu sa sljedećim postupkom:

(a) odvjetnik za besplatnu pravnu pomoć podnosi zahtjev na nadležnom sudu u svoje ime tražeći da bude ovlašten za podnošenje određenih sudskih akata u ime osobe ili osoba koje potražuju pravo na besplatnu za pravnu pomoć jer smatra da je predmet hitan,

(b) nadležni sud u takvom slučaju odobrava takav zahtjev osim ako postoje ozbiljni razlozi da to ne učini,

(c) odvjetnik za besplatnu pravnu pomoć, nakon što je dopušteno podnošenje sudskih akata, postupa u skladu s uobičajenim postupkom koji vodi do imenovanja ili neimenovanja odvjetnika i pravnog prokurista po službenoj dužnosti, kako je predviđeno u skladu s ovom glavom. ...

(5) Ministar odgovoran za pravosuđe osigurava sredstva potrebna za pravilno ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć. ...”

Članak 925.

„(1) Odvjetnik ili pravni prokurist dodijeljen osobi kojoj je priznato pravo na besplatnu pravnu pomoć dužan je:

(a) djelovati u najboljem interesu osobe kojoj je priznato pravo na besplatnu pravnu pomoć,

(b) pojaviti se na sudu kada je zakazan predmet osobe kojoj je priznato pravo na besplatnu pravnu pomoć,

(c) dostavljati nužne podneske i podnositi potrebne bilješke, pismena kojima se pokreće postupak, izjave obrane, obavijesti, zahtjeve i druge pisane podneske ovisno o okolnostima.

(2) Odvjetnik ili pravni prokurist ostaje odgovoran za zadatak koji mu je dodijeljen kako je prethodno navedeno sve dok taj zadatak ne bude konačno završen, iako je razdoblje njegova imenovanja možda isteklo.”

MJERODAVNI MEĐUNARODNI INSTRUMENTI

43. Dana 2. listopada 2020. Ured Ujedinjenih naroda za ljudska prava pozvao je na hitno djelovanje kako bi se riješila teška situacija migranata koji pokušavaju prijeći središnje Sredozemno more u potrazi za sigurnošću u Europi i kako bi se riješili šokantni uvjeti s kojima se suočavaju u Libiji, na moru i, često, po prijehu u Europi. Taj je poziv uslijedio nakon jednodnevne misije tima službenika za ljudska prava na Malti od 21. do 26. rujna 2020. godine, tijekom kojeg su razgovarali s vladinim dužnosnicima, partnerima UN-a, čelnicima zajednica migranata, organizacijama civilnog društva i sedamdeset i šest migranata dvadeset i pet različitih državljanstava.

44. Kad je riječ o iskrcavanju na Malti, neki migranti izjavili su da su bili zadržani nekoliko mjeseci, uz vrlo ograničen pristup dnevnom svjetlu, čistoj vodi i sanitarnom sustavu. Izvijestili su o ozbiljnoj prenapučenosti, lošim životnim uvjetima i ograničenom kontaktu s vanjskim svijetom, među ostalim s odvjetnicima i organizacijama civilnog društva. Migranti su izjavili i da su od dolaska dobili samo jedan komplet odjeće. U centru zatvorenog tipa koji je tim posjetio bilo je nekoliko prijavljenih slučajeva samoozljeđivanja i pokušaja samoubojstva. Posljednjih mjeseci bilo je i nekoliko prosvjeda unutar centara za zadržavanje te su bile pozvane sigurnosne snage kako bi uspostavile red. „Već su odavno poznati pritisci na prihvatni sustav na Malti, ali pandemija je očito pogoršala ionako tešku situaciju”, rekla je Michelle Bachelet, visoka povjerenica UN-a za ljudska prava.

45. Odbor Vijeća Europe za sprječavanje mučenja (CPT) proveo je posjet Malti u rujnu 2020., a njegovo izvješće i preporuke još nisu objavljeni.

PRAVO

I. PRELIMINARNI PRIGOVORI VLADE

A. Tvrdnje stranaka

1. Vlada

46. U odnosu na prigovore na temelju članaka 3., 5., članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) Vlada je ustvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva, i to ustavni postupak pravne zaštite koji je mogao pokrenuti koristeći dostupnu besplatnu pravnu pomoć. Čak i uz pretpostavku da nije bilo dostupnih djelotvornih pravnih sredstava u određenim okolnostima predmeta, prigovori koji se odnose na pitanja na temelju

članaka 3. i 6. do kojih je došlo prije 19. veljače 2019. moraju se odbaciti zbog nepoštovanja pravila o šest mjeseci.

47. U pogledu dostupnosti besplatne pravne pomoći za vođenje takvog postupka, Vlada je tvrdila da je podnositelj zahtjeva nekoliko puta dobio besplatnu pravnu pomoć u odnosu na druge postupke koje je pokrenuo na domaćoj razini. Oni su se odnosili na tužbu pred sudom za sporove male vrijednosti, postupak pokrenut 2014. godine protiv upravitelja zatvora koji je okončan u žalbenom postupku u listopadu 2017. godine, kao i dva ustavna predmeta. Prvi ustavni predmet uspješno je okončan 2017. godine i u njemu je utvrđena povreda prava podnositelja zahtjeva na pomoć odvjetnika tijekom ispitivanja provedenog 2008. godine. Drugi ustavni predmet odnosio se na uvjete njegova smještaja u zatvoru, bio je pokrenut u prosincu 2015. i neuspješno je okončan u žalbenom postupku u ožujku 2019. Vlada je ustvrdila i da su zatvorske vlasti, svaki put kad je podnositelj zatražio odvjetnika iz sustava besplatne pravne pomoći, prenijele njegov zahtjev Agenciji za besplatnu pravnu pomoć.

48. Kad je riječ o brzini ustavnog postupka pravne zaštite, Vlada je zatražila od Suda da preispita svoja prethodna utvrđenja. S tim u vezi, pozvala se na predmet *Alfred Degiorgio protiv Glavnog državnog odvjetnika*, ustavni postupak pravne zaštite u kojem je Građanski sud (prvo vijeće) u roku od dva dana prigovor na temelju članka 6. proglasio preuranjenim, u osjetljivom predmetu koji se odnosio na kazneni postupak u tijeku, o kojem su izvještavali mediji, a o žalbi u tom predmetu odluka je donesena u roku od manje od pet mjeseci. Pozvala se i na predmet *Victor Buttigieg protiv Glavnog državnog odvjetnika*, tužbu na temelju članka 6. o kojoj je odluka donesena u roku od manje od deset mjeseci na dvije razine nadležnosti, i predmet *Simon Busuttil protiv Glavnog državnog odvjetnika*, još jedan predmet na temelju članka 6. o kojem je odluka donesena u roku od nešto više od dvije godine na dvije razine nadležnosti.

49. U odnosu na prigovor podnositelja zahtjeva o uvjetima njegova zadržavanja u svojstvu migranta, Vlada je ustvrdila da mu je na raspolaganju bilo pravno sredstvo predviđeno pravilom 42. Pravilnika o službi za zadržavanje (Podzakonski akt 217.19) koji je na snazi od siječnja 2016., a prema kojem zadržana osoba može podnijeti zahtjev ili prigovor voditelju službe za zadržavanje, nadležnom službeniku, glavnom službeniku za imigraciju ili ministru u vezi sa svojim zadržavanjem. O prigovoru bi zatim odlučivao nadležni službenik. Vlada je navela da je podnositelj zahtjeva tvrdio da je podnio takav zahtjev, ali nije potkrijepio svoju tvrdnju. Prema navodima Vlade, iz evidencije službe za zadržavanje (koja nije dostavljena Sudu) proizlazilo je da je bit prigovora podnositelja zahtjeva u tom pogledu bila zakonitost njegova zadržavanja i nepostojanje teretane u ustanovi za zadržavanje. Međutim, kasnije je priznala da je prigovorio i, *inter alia*, zbog hrane i higijene (vidi stavak 78. ove presude).

50. U drugom krugu očitovanja, Vlada je izričito navela da nema nikakvih daljnjih tvrdnji u odnosu na dopuštenost. Međutim, u tvrdnjama o osnovanosti prigovora na temelju članka 5. tvrdila je da je postojalo djelotvorno pravno sredstvo u smislu članka 5. stavka 4., i to na temelju članka 25.A Zakona o imigraciji (vidi stavak 38. ove presude), kako je izmijenjen i dopunjen 2015. godine nakon presuda Suda o tom pitanju, zbog čega je, smatrala je Vlada, to pravno sredstvo bilo djelotvorno.

2. Podnositelj zahtjeva

51. Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da činjenica da mu je prethodno bila odobrena besplatna pravna pomoć ne znači da mu je bila odobrena besplatna pravna pomoć u odnosu na razne povrede Konvencije koje je pretrpio. Napomenuo je i da mu je, kako proizlazi iz dokumenata koje je Vlada dostavila u odnosu na lokalnu odvjetnicu iz sustava besplatne pravne pomoći, koja mu je pomagala 2018. godine, ta odvjetnica rekla da je više ne bi trebao kontaktirati. Odvjetnica je prigovorila i zatvorskim vlastima da ju je podnositelj zahtjeva često zvao i provodio više od petnaest minuta na telefonu, što je dovelo do toga da su zatvorske vlasti podnositelju zahtjeva ograničile pristup uredu za besplatnu pravnu pomoć i njegovoj odvjetnici. Od tada više nije mogao obavještavati ured za besplatnu pravnu pomoć o novim incidentima. Tvrdio je da su, kao posljedica toga, njegovi opetovani zahtjevi voditelju centra za zadržavanje za pristup pravnoj pomoći bili zanemareni, a ured za besplatnu pravnu pomoć nikada nije blagonaklono obrađivao njegove zahtjeve za pokretanje domaćih postupaka povodom njegovih prigovora ni za pokretanje postupka pred ovim Sudom. Nadalje, puko imenovanje odvjetnika iz sustava besplatne pravne pomoći nije jamčilo relevantnu uslugu, što pokazuju okolnosti ovog predmeta u kojem je imenovana odvjetnica jednostrano prestala zastupati svoju stranku, a da je domaći sudovi nisu prethodno oslobodili njezine dužnosti.

52. Nadalje, pozivajući se na sudsku praksu Suda, ustvrdio je da nije imao djelotvorno pravno sredstvo u smislu članka 5. stavka 4. za prigovor zbog njegova zadržavanja kao ni pravno sredstvo u pogledu uvjeta njegova zadržavanja. Napomenuo je da činjenicu da ustavni postupak pravne zaštite nije bio djelotvoran dokazuje postupak koji je pokrenuo kako bi prigovorio zbog tih uvjeta 2015. godine. Postupak je bio još dugotrajniji za zadržanu osobu koja je morala proći razne birokratske korake kako bi dobila pomoć odvjetnika.

53. Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da je voditelju centra za zadržavanje prigovorio zbog uvjeta zadržavanja, i usmenim i pisanim putem, zbog zdravstvene zaštite, higijene, hrane, prenapučenosti, ventilacije i prijetnji od strane drugih zadržanih osoba, kao i zbog pristupa medicinskoj dokumentaciji, odjeći i sredstvima komunikacije, ali njegovi su zahtjevi bili zanemareni. Pisao je i pučkom pravobranitelju, koji je pak kontaktirao ured za besplatnu pravnu pomoć, ali nikakve mjere nisu poduzete.

B. Ocjena Suda

1. Opća načela

54. Sud ponavlja da pravilo iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava iz članka 35. Konvencije obvezuje one koji žele pokrenuti postupak protiv države pred Sudom da najprije iskoriste pravna sredstva predviđena domaćim pravnim sustavom. Prema tome, države ne moraju odgovarati za svoje radnje pred međunarodnim tijelom prije nego što su imale mogućnost ispraviti povredu u okviru svog pravnog sustava. To se pravilo temelji na pretpostavci, koja se odražava u članku 13. Konvencije, s kojim je blisko povezana, da postoji dostupno djelotvorno pravno sredstvo za ispitivanje biti „dokazivog prigovora” na temelju Konvencije i dodjelu odgovarajuće zadovoljštine (vidi *Kudła protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, stavak 152., ECHR 2000-XI).

55. Opseg obveza ugovorne stranke na temelju članka 13. razlikuje se ovisno o prirodi prigovora. Međutim, pravno sredstvo koje se zahtijeva na temelju članka 13. mora biti „djelotvorno” i u praktičnom i u pravnom smislu. Pojam „djelotvorno” znači da pravno sredstvo mora biti primjereno i dostupno (vidi *McFarlane protiv Irske* [VV], br. 31333/06, stavak 108., 10. rujna 2010.). Posebnu pozornost treba obratiti na brzinu same korektivne mjere, jer nije isključeno da bi inače primjereno pravno sredstvo moglo biti manje djelotvorno zbog prekomjerne duljine trajanja (ibid., stavak 123.). Nadalje, upotreba tog sredstva ne smije biti neopravdano spriječena radnjama ili propustima vlasti tužene države (vidi *Aksoy protiv Turske*, 18. prosinca 1996., stavak 95., *Izješća* 1996-VI, i *Aydın protiv Turske*, 25. rujna 1997., stavak 103., *Izješća* 1997-VI).

56. Vlada koja tvrdi da pravno sredstvo nije iscrpljeno treba uvjeriti Sud da je ono u mjerodavno vrijeme bilo djelotvorno i dostupno i u teoriji i u praksi, što znači da je bilo dostupno, da je moglo pružiti zadovoljštinu u odnosu na prigovore podnositelja zahtjeva te da je nudilo razumne izgleda za uspjeh. Međutim, nakon što se zadovolji taj teret dokazivanja, podnositelj zahtjeva mora utvrditi da je pravno sredstvo koje je navela Vlada zapravo bilo iskorišteno ili je iz nekog razloga bilo neprimjereno i nedjelotvorno u određenim okolnostima predmeta ili da su postojale posebne okolnosti zbog kojih je bio oslobođen od ispunjenja tog zahtjeva (vidi *Vučković i drugi protiv Srbije* (preliminarni prigovor) [VV], br. 17153/11 i 29 drugih predmeta, stavak 77., 25. ožujka 2014. i *Ananyev i drugi protiv Rusije*, br. 42525/07 i 60800/08, stavak 94., 10. siječnja 2012.).

57. U pravilu, šestomjesečni rok teče od datuma konačne odluke u postupku iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Međutim, kada je odmah jasno da podnositelj nema na raspolaganju nijedno djelotvorno pravno sredstvo, šestomjesečni rok teče od datuma radnje ili mjere kojima se prigovara, ili od datuma saznanja za tu radnju ili njezine posljedice ili štetu nanесenu podnositelju (vidi *Mocanu i drugi protiv Rumunjske* [VV], br. 10865/09, 45886/07 i 32431/08, stavak 259., ECHR 2014 (izvadci)).

Kada podnositelj zahtjeva iskoristi naizgled postojeće pravno sredstvo i tek kasnije postane svjestan okolnosti zbog kojih je to pravno sredstvo nedjelotvorno, može biti primjereno u smislu članka 35. stavka 1. da šestomjesečni rok teče od datuma kada je podnositelj zahtjeva postao svjestan ili je trebao postati svjestan tih okolnosti (ibid., stavak 260.; vidi i *El-Masri protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije* [VV], br. 39630/09, stavak 136., ECHR 2012). U slučaju trajne situacije, rok ponovno počinje teći svaki dan, te šestomjesečni rok u pravilu uistinu počinje teći tek kad ta situacija završi (vidi *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 i 16073/90, stavak 159., ECHR-2009).

2. Primjena navedenih načela na ovaj predmet

(a) Dostupnost pravnih sredstava

58. Ne dovodeći u pitanje utvrđenja Suda u odnosu na članak 34. Konvencije u ovom predmetu, Sud nije uvjeren da podnositelj zahtjeva nije imao mogućnost podnijeti zahtjev za besplatnu pravnu pomoć za pokretanje bilo kojeg relevantnog postupka prije nego što je podnio svoj zahtjev Sudu. Konkretno, podnositelj zahtjeva nije porekao da je više puta koristio te usluge kako je ustvrdila Vlada. Besplatna pravna pomoć pružena mu je i na domaćoj razini za vođenje ovog postupka, iako tek nakon što je Vlada bila obaviještena o raznim prigovorima, a nakon toga mu je, barem u teoriji, pružena besplatna pravna pomoć za vođenje postupka koji se odnosi na uvjete zadržavanja (vidi stavak 37. ove presude). Sud napominje da podnositelj zahtjeva nije naveo relevantne pojedinosti (kao što su datumi podnošenja njegovih zahtjeva). Isto tako, nije potkrijepio tvrdnju da je, prije nego što je sam pokrenuo postupak pred Sudom, podnio zahtjev za besplatnu pravnu pomoć u svrhu iscrpljenja svih potrebnih pravnih sredstava te da je takav zahtjev odbijen – čini se da se njegove tvrdnje u tom smislu uglavnom odnose na razdoblje nakon što je podnio svoj zahtjev i povezane su s prigovorom zbog uvjeta zadržavanja. Iako iz spisa proizlazi da je između podnositelja zahtjeva i njegove bivše odvjetnice iz sustava besplatne pravne pomoći postojala određena napetost, Sud ne može zaključiti, samo na toj osnovi, da bi zahtjev u tom pogledu, prije podnošenja njegova zahtjeva Sudu, sigurno bio odbijen. Točno je da je podnositelj zahtjeva bio zadržan u relevantno vrijeme i da je Sud već izrazio svoju zabrinutost u kontekstu Malte u vezi konkretnog pristupa takvih osoba besplatnoj pravnoj pomoći (vidi, primjerice, *Aden Ahmed protiv Malte*, br. 55352/12, stavak 66., 23. srpnja 2013. u kontekstu zadržavanja povezanog s imigracijom, i *Yanez Pinon i drugi protiv Malte*, br. 71645/13 i dva druga predmeta, stavak 6., 19. prosinca 2017. u kontekstu zatvora). Međutim, u ovom predmetu nije dostatno dokazano da bilo koja pravna sredstva iz tog razloga nisu bila dostupna podnositelju zahtjeva.

(b) Primjerenost pravnih sredstava

59. Sud je već utvrdio da ni u kontekstu iscrpljenja domaćih pravnih sredstava ni u kontekstu članka 13. nije postojalo djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na uvjete zadržavanja na Malti (vidi gore citirani predmet *Aden Ahmed*, stavak 64. i *Abdilla protiv Malte*, br. 36199/15, stavci 69. – 72., 17. srpnja 2018. i ondje citiranu sudsku praksu). Iako je u nizu predmeta Vlada zatražila da Sud preispita svoj zaključak o ustavnom postupku pravne zaštite, čiji je jedini nedostatak bila duljina trajanja, Sud je u više navrata utvrdio da Vlada nije dostavila nikakvu mjerodavnu domaću sudsku praksu koja bi dovela u sumnju njegove prethodne zaključke (ibid.). Slično tome, u ovom predmetu, predmeti na koje se pozvala Vlada, a nisu usporedivi s ovim predmetom ne mijenjaju te zaključke. Štoviše, postupak koji je podnositelj pokrenuo 2015. godine u kojem je prigovorio uvjetima svog zadržavanja, a koji je trajao više od tri godine, dodatno potkrepljuje to utvrđenje (vidi stavak 47. ove presude).

60. U mjeri u kojoj je Vlada uputila na pravno sredstvo predviđeno pravilom 42. Pravilnika o službi za zadržavanje, Sud napominje da je vrlo malo objašnjeno o tom pravnom sredstvu, što, čini se *prima facie*, izaziva iste zabrinutosti kao one izražene u predmetu *Story i drugi protiv Malte* (br. 56854/13 i dva druga predmeta, stavci 77. – 79., 29. listopada 2015.) u odnosu na slična pravna sredstva. Nadalje, Sud smatra da bi Vlada obično trebala biti u mogućnosti prikazati praktičnu djelotvornost nekog pravnog sredstva primjerima iz domaće sudske prakse (vidi gore citirani predmet *Ananyev i drugi*, stavak 109.), ali spreman je prihvatiti da bi to moglo biti teže u manjim jurisdikcijama, kao u ovom predmetu, kada broj predmeta određene vrste može biti manji nego u većim jurisdikcijama. Međutim, pred Sudom nije istaknut ni jedan predmet kojim bi se dokazala djelotvornost tog pravnog sredstva. Štoviše, Vlada, proturječno, prvo tvrdi da podnositelj zahtjeva nije potkrijepio tvrdnju da je koristio to pravno sredstvo, a zatim se poziva na sadržaj njegovih zahtjeva za koje tvrdi da su odbijeni, iako nisu dostavljene nikakve odluke. Stoga Sud smatra da u ovom predmetu nema razloga odbaciti prigovor o uvjetima zadržavanja zbog neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava.

61. Sud je također u više navrata utvrdio da ustavni postupak pravne zaštite podnositeljima zahtjeva ne omogućava brzo preispitivanje njihova zadržavanja koje je u tijeku (vidi, primjerice, predmet *Aden Ahmed*, stavak 117., i *Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar protiv Malte*, br. 25794/13 i 28151/13, stavak 123., 22. studenoga 2016., i ondje citirane predmete). Pred Sudom nisu istaknuti nikakvi razlozi zbog kojih bi u ovom predmetu odlučio drugačije niti je Vlada uputila na bilo koja druga pravna sredstva u kontekstu svojih tvrdnji o dopuštenosti prigovora na temelju članka 5.

62. U drugom krugu očitovanja o osnovanosti prigovora na temelju članka 5., Vlada je ustvrdila da postoji djelotvorno pravno sredstvo, i to na temelju članka 25.A Zakona o imigraciji kako je izmijenjen i dopunjen

2015. godine. Međutim, Sud ponavlja da na temelju pravila 55. Poslovnika Suda tužena ugovorna stranka mora svaki prigovor o nedopuštenosti, u mjeri u kojoj joj to dopuštaju narav prigovora i okolnosti, podnijeti u svojim pisanim ili usmenim očitovanjima o dopuštenosti zahtjeva (vidi *N.C. protiv Italije* [VV], br. 24952/94, stavak 44., ECHR 2002-X; *Markus protiv Latvije*, br. 17483/10, stavak 50., 11. lipnja 2020. i *Skudayeva protiv Rusije*, br. 24014/07, stavak 27., 5. ožujka 2019.), a svaki propust da to učini navest će Sud da utvrdi kako je Vlada izgubila pravo na podnošenje tog prigovora (ibid.). Budući da su izmjene i dopune o kojima je riječ donesene 2015. godine, ne postoje izvanredne okolnosti koje bi Vladu oslobodile od obveze pravovremenog podnošenja prigovora o nedopuštenosti (ibid; vidi i *Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], br. 16483/12, stavak 52., ECHR 2016 (izvadci)). Slijedi da je Vlada time izgubila pravo na podnošenje tog prigovora.

(c) Zaključak

63. Slijedi da prigovor Vlade o neiscrpljenosti domaćih pravnih sredstava treba biti odbijen u odnosu na prigovore u vezi s člankom 3. (uvjeti zadržavanja) i člankom 5. Sud nadalje napominje da se oba ova prigovora odnose na trajne situacije koje su još uvijek trajale kad je podnositelj zahtjeva podnio zahtjev Sudu. Slijedi da je poštovan i šestomjesečni rok te se prigovor Vlade u tom pogledu također odbija.

64. Isto se ne može reći za preostale prigovore podnositelja zahtjeva na temelju članka 3. kao ni njegov prigovor na temelju članka 6., u odnosu na koje ustavni postupak pravne zaštite u načelu predstavlja djelotvorno pravno sredstvo (vidi, primjerice, *Brincat i drugi protiv Malte*, br. 60908/11 i četiri druga predmeta, stavak 71., 24. srpnja 2014., i *Farrugia protiv Malte*, br. 63041/13, stavak 85., 4. lipnja 2019.) i za koji postupak je Sud utvrdio da je bio dostupan podnositelju zahtjeva (vidi stavak 58 ove presude). S tim u vezi Sud napominje da prema zakonu Malte, radi ispravljanja povreda ljudskih prava koja su zaštićena odredbama Ustava ili Konvencije, sud ustavne nadležnosti može davati naloge, donositi rješenja i davati upute koje smatra prikladnima u svrhu izvršenja, ili osiguranja izvršenja, bilo koje od tih odredbi (vidi *Apap Bologna protiv Malte*, br. 46931/12, stavak 84., 30. kolovoza 2016.), te stoga ne isključuje mogućnost otvaranja ili ponovnog otvaranja istrage u svrhu poštovanja postupovnih obveza iz članaka 2. i 3. Konvencije. Štoviše, Sud napominje da se takav postupak još uvijek može voditi na domaćoj razini (vidi gore citirani predmet *Farrugia*, stavak 85., kao referencu), a da se pritom ne dovodi u pitanje mogućnost podnositelja zahtjeva da te prigovore ponovno iznese pred Sud ako na domaćoj razini ne bude uspješan. Stoga se prihvaća Vladin prigovor o neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava u odnosu na ove prigovore.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE

65. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da su 10. travnja 2018. godine službenici primijenili prekomjernu silu dok su ga obuzdavali i da nije provedena relevantna istraga nakon što mu nije pružena zaštita. Prigovorio je i uvjetima njegova zadržavanja u centru za zadržavanje imigranata, za koje zadržavanje je tvrdio da je u suprotnosti s člankom 3. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju, neljudskom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

A. Prekomjerna uporaba sile, nedostatak istrage i propust pružanja zaštite

66. Pozivajući se na članke 2. i 13., podnositelj zahtjeva prigovorio je zbog prekomjerne uporabe sile od strane zatvorskih službenika (protiv kojih je vodio postupak), zbog čega je bio optužen za zločine koje nije počinio umjesto da je tretiran kao žrtva, nakon što mu nije pružena zaštita.

67. Sud, kao gospodar karakterizacije koja se u domaćem pravu daje činjenicama predmeta (vidi *Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], br. 37685/10 i 22768/12, stavci 114. – 115., ECHR 2018) smatra da se prigovor treba ispitati na temelju članka 3. Konvencije.

68. Sud je već utvrdio (vidi stavak 64. ove presude) da je podnositelj zahtjeva imao djelotvorna i dostupna pravna sredstva u odnosu na ovaj prigovor. Slijedi da je prigovor nedopušten zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava sukladno članku 35. stavcima 1. i 4. Konvencije.

B. Uvjeti zadržavanja

1. Dopuštenost

69. Sud je već odbio prigovore Vlade u odnosu na ovaj prigovor (vidi stavak 63 ove presude). Nadalje primjećuje da ovaj prigovor nije ni očigledno neosnovan ni nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi navedenoj u članku 35. Konvencije. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Osnovanost

(a) Tvrdnje stranaka

(i) Podnositelj zahtjeva

70. Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da centar za zadržavanje, u kojem je bio smješten zajedno s drugim tražiteljima azila, nije izgrađen u tu svrhu, jer je riječ o nekadašnjoj vojarni koja se sastoji od skladišta. Stotine ljudi bilo je zbijeno u različitim zonama unutar vojnih baza, u vrlo teškim uvjetima, dok su preostale baze korištene u vojne svrhe. Smatrao je da vlasti nisu očuvale

njegovu tjelesnu i duševnu dobrobit, a uvjeti zadržavanja u Safiju bili su mnogo gori od uvjeta u zatvoru. Podnositelj zahtjeva pozvao se na tajni videozapis objavljen u medijima u kojem su druge zadržane osobe podijelile svoja iskustva boravka u uvjetima prenapučenosti, bez dostatne higijene, medicinske pomoći i hranjivih obroka, a u kojem su prikazani strašni uvjeti, među ostalim prljavi podovi, istrošena i poderana odjeća te nedostatak čistih i funkcionalnih kupaonica. Nadalje se pozvao na javne izjave nevladinih organizacija i službenu pritužbu malteške Komore psihologa, koja je tražila od Vlade da osigura humane uvjete za zadržane migrante. Njihovu zabrinutost ponovili su i medijski urednici te delegacija Ujedinjenih naroda nakon posjeta Malti nakon kojeg je pozvala na donošenje mjera za rješavanje šokantnih uvjeta za migrante na zadržavanju na Malti (vidi stavke 43. – 44. ove presude).

71. Pozivajući se na fotografske dokaze, nadalje je ustvrdio da je spavao na madracu u uvjetima prenapučenosti – s tim u vezi napomenuo je da Vlada nije podnijela nikakve dokaze da površina iznosi 207 m², a, čak i da to jest bio slučaj, većinu te površine zauzimali su namještaj, kreveti, toaleti itd. Isti se prostor koristio za spavanje, jelo i molitvu, a svugdje je bilo dopušteno pušenje. Toaleti nisu ispravno radili, a spavaonice su bile pune insekata i miševa. Podnositelj zahtjeva prigovorio je zbog nehigijenskog rukovanja hranom koja se, štoviše, dijelila na stolu u neposrednoj blizini sanitarnih čvorova zbog čega su zadržane osobe jele osjećajući smrad ljudskog izmeta; nadalje je prigovorio zbog okusa vode iz slavine koju su morali piti; zbog ograničene količine higijenskih proizvoda (gel za tuširanje jednom u dva mjeseca); i zbog visokih cijena proizvoda na „popisu za kupnju” s kojeg su zadržane osobe mogle kupiti ograničen raspon proizvoda (koji nisu uključivali voće i povrće) ovisno o količini novca koji su im slali srodnici, s računa koji su kontrolirali stražari.

72. Tvrdio je da nije bilo nikakvog kontakta s vanjskim svijetom jer nitko nije smio ući u centar za zadržavanje. Telefon i laptop bili su mu oduzeti. Iako su svaki mjesec dobivali telefonsku karticu, to nije bilo dovoljno, a o zahtjevima za dodatnim karticama, čak i uz plaćanje, odlučivali su stražari prema vlastitoj procjeni. Slično tome, evidencijama o zahtjevima za liječničku pomoć upravljali su stražari. Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da je, iako je konačno prihvaćen njegov zahtjev za posjet psihologu, trebalo nekoliko dana da se prihvate njegovi zahtjevi za liječenje zbog kronične boli u ramenu i leđima koja je posljedica incidenta od 10. travnja 2018., a u to je vrijeme još uvijek čekao određivanje datuma za operaciju.

73. Nadalje, nakon što je podnio prijavu policiji i pučkom pravobranitelju zbog primljenih prijetnji, 29. travnja 2020. podnositelj zahtjeva bio je premješten iz spavaonice i četrdeset dana zadržan u samici u kontejneru (objektu sličnom transportnim kontejnerima) bez prirodnog svjetla ili svježeg zraka, a svi njegovi zahtjevi da izađe van na svjež zrak bili su odbijeni. Uređaj za klimatizaciju nije radio pa je podnositelj zahtjeva morao trpjeti iznimne

ljetne vrućine. Tijekom tih tjedana, koji su odgovarali razdoblju ograničenja zbog bolesti COVID-19, imao je ograničen pristup telefonu, a time i svom punomoćniku. Dana 8. lipnja 2020., nakon što je uhvaćen kako telefonom podnosi prijavu policiji, podnositelj zahtjeva bio je verbalno napadnut i ispljuvan prije nego što je zatvoren u kontejner, ovaj put s dodatnom bravom. Nakon tog incidenta uslijedile su rasprave i od tada je podnositelj zahtjeva bio puštan iz kontejnera na dva sata dnevno sve do 13. srpnja 2020., kada je, nakon njegovih opetovanih molbi, premješten u druge stambene prostorije, da bi saznao da se one koriste za smještaj novopridošlih osoba u karantenu zbog bolesti COVID-19. Podnositelj zahtjeva prigovorio je zbog te opasne situacije i potpunog zanemarivanja njegova zdravlja, ali tek je 29. kolovoza 2020. godine, nakon opetovanih zahtjeva njegova trenutačnog punomoćnika, podnositelj zahtjeva premješten iz tih prostorija.

(ii) *Vlada*

74. Vlada je ustvrdila da uvjeti zadržavanja podnositelja zahtjeva nisu predstavljali neobično teške uvjete zadržavanja. Prizemlje bloka B vojarne Safi, u kojoj je podnositelj zahtjeva tada još uvijek bio zadržan, ima ukupnu površinu od 207 m² te je moglo primiti pedeset i četiri zadržane osobe. Međutim, prema očitovanju Vlade iz lipnja 2020., ni u jednom trenutku tijekom razdoblja zadržavanja podnositelja zahtjeva ondje se nije nalazilo više od četrdeset i pet osoba, te je posljedično podnositelj zahtjeva imao 4,6 m² prostora za boravak.

75. Rekreacija je uključivala gledanje televizije, čitanje i vježbanje na otvorenom (od 7.30 do 17.00 sati zimi i do 20.00 sati ljeti).

76. Prema navodima Vlade, u objektu su zadržanim osobama bili osigurani i odgovarajuća ventilacija, posteljina, toaletne potrepštine, sanitarni čvorovi i prostori za tuširanje (s toplom i hladnom vodom). Hrana, koja je bila osigurana tri puta dnevno, bila je pružena u potrebnoj količini i bila je potrebne kvalitete, a jelovnik se redovito mijenjao. Zadržanim je osobama bila osigurana i odjeća te upotreba kuhinje, zajedničke prostorije i dvorišta za rekreaciju i imale su pristup besplatnoj medicinskoj skrbi, pravnoj pomoći (po dogovoru) i sredstvima komunikacije. Telefonska kartica od pet eura bila im je osigurana besplatno svaka dva mjeseca, a podnositelj zahtjeva nije tražio dodatne kartice.

77. Zadržane osobe redovito su dobivale deterdžente za čišćenje i higijenske potrepštine kako bi se pobrinule za osobnu higijenu i higijenu svoje okoline. Doista, prema Pravilniku o službi za zadržavanje, zadržane osobe bile su dužne držati sebe i područja u kojima su smještene u čistom stanju. Redovito su se provodile mjere suzbijanja štetočina, no leteći insekti bili su uobičajena pojava u ljetnim mjesecima. Zimi, u nedostatku sustava grijanja, zadržanim su se osobama osiguravali pokrivači te su mogle zatražiti dodatne pokrivače, a objekt je bio opremljen stropnim ventilatorima za ublažavanje vrućine tijekom ljetnih mjeseci. Iako zaposlenje nije bilo

dostupno, država je osiguravala ispunjenje svih osnovnih potreba, među ostalim liječničke pomoći; podnositelj zahtjeva dobio je lijekove i zakazan mu je susret sa psihologom. Vlada je napomenula da podnositelj zahtjeva nije bio ranjiva osoba, za razliku od podnositelja zahtjeva u drugim predmetima protiv Malte u kojima je Sud utvrdio povredu u odnosu na uvjete zadržavanja migranata, a njegovo zadržavanje započelo je sredinom rujna 2019., stoga, u cjelini, ti uvjeti nisu mogli predstavljati povredu članka 3.

78. Vlada je priznala da je podnositelj zahtjeva često prigovarao zbog, *inter alia*, hrane i higijene, a njegovi su prigovori bili shvaćeni ozbiljno. Međutim, nije bila dopuštena promjena njegova režima prehrane jer se ta iznimka primjenjivala samo na osobe sa zdravstvenim potrebama. Dobio je iste prehrambene i higijenske proizvode kao i svi ostali.

79. Vlada je osporila tvrdnju da je podnositelj bio smješten u izolaciju u kontejneru, ističući da je podnositelj zahtjeva sam zatražio da bude premješten nakon prepirki s drugim zadržanim osobama, te da su se u sobi koja mu je bila osigurana (njemu samom) nalazili televizor, kupaonica, stol i stolice i bila je klimatizirana. Bilo mu je dopušteno i šetati na otvorenom u odgovarajuće vrijeme. Kad njegova sigurnost više nije bila ugrožena, vraćen je nazad u kompleks. S tim u vezi, Vlada je istaknula proturječne izjave podnositelja zahtjeva da je bio zatvoren dva mjeseca, a ipak mu se dogodio incident kad je u tom razdoblju telefonirao (vidi stavak 73. ove presude). Ipak, Vlada je porekla da se incident ikad dogodio.

(b) Ocjena Suda

(i) Opća načela

80. Sud ponavlja da, prema njegovoj sudskoj praksi, kako bi spadalo u domašaj članka 3. Konvencije, zlostavljanje mora doseći minimalni stupanj težine. Ocjena tog minimalnog stupnja je relativna; ona ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su trajanje postupanja, njegove tjelesne i duševne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, dob i zdravstveno stanje žrtve. Nadalje, razmatrajući je li postupanje „ponižavajuće” u smislu članka 3., Sud će uzeti u obzir je li njegov cilj ponižavanje i omalovažavanje dotične osobe i je li, kad je riječ o posljedicama, negativno utjecalo na njezinu osobnost na način nespojiv s člankom 3. Međutim, izostanak takve svrhe ne može nepobitno isključiti mogućnost utvrđenja povrede članka 3. (vidi *Riad i Idiab protiv Belgije*, br. 29787/03 i 29810/03, stavci 95. – 96., 24. siječnja 2008.).

81. Na temelju članka 3. država mora osigurati da je osoba lišena slobode smještena u uvjetima koji su sukladni s poštovanjem njezina ljudskog dostojanstva i da je način i metoda izvršenja mjere ne izlažu nelagodi ili trpljenju čiji intenzitet premašuje neizbježnu razinu trpljenja svojstvenu lišenju slobode (vidi gore citirani predmet *Riad i Idiab*, stavak 99.; *S.D. protiv Grčke*, br. 53541/07, stavak 47., 11. lipnja 2009.; i *A.A. protiv Grčke*,

br. 12186/08, stavak 55., 22. srpnja 2010.). Prilikom ocjene uvjeta u kojima je smještena osoba lišena slobode potrebno je uzeti u obzir kumulativni učinak tih uvjeta, kao i konkretne navode podnositelja zahtjeva (vidi *Dougoz protiv Grčke*, br. 40907/98, stavak 46., ECHR 2001-II). Duljinu razdoblja tijekom kojeg se osoba lišena slobode nalazi u određenim uvjetima također je potrebno uzeti u obzir (vidi, među drugim izvorima prava, *Muršić protiv Hrvatske* [VV], br. 7334/13, stavak 101., 20. listopada 2016., i gore citirani predmet *Aden Ahmed*, stavak 86.).

82. Izraziti nedostatak osobnog prostora u području u kojem se nalazi osoba lišena slobode osobito je važno uzeti u obzir radi utvrđivanja jesu li osporeni uvjeti u kojima je osoba bila lišena slobode bili „ponižavajući” sa stajališta članka 3. (vidi *Karalevičius protiv Litve*, br. 53254/99, stavak 36., 7. travnja 2005., i *Yarashonen protiv Turske*, br. 72710/11, stavak 72., 24. lipnja 2014., i, za detaljnu analizu načela koja se odnose na pitanje prenapučenosti, vidi gore citirani predmet *Muršić*, stavci 136. – 141.).

83. Sud nadalje ponavlja da su, neovisno o potrebi za osiguranjem dostatnog osobnog prostora, i drugi aspekti fizičkih uvjeta u kojima se nalazi osoba lišena slobode relevantni za ocjenu usklađenosti s člankom 3. (ibid., i gore citirani predmet *Story i drugi*, stavci 112. – 113.). Takvi elementi uključuju pristup vježbanju na otvorenom, prirodnom svjetlu ili zraku, dostupnost ventilacije i ispunjavanje osnovnih sanitarnih i higijenskih zahtjeva (vidi gore citirani predmet *Ananyev i drugi*, stavak 149. i dalje za više pojedinosti, i *M.S.S. protiv Belgije i Grčke* [VV], br. 30696/09, stavak 222., ECHR 2011). Sud posebice napominje da se u Zatvorskim standardima koje je razvio Odbor za sprječavanje mučenja posebno spominju vježbe na otvorenom te se smatra da bi se, kao osnovna zaštita dobrobiti zatvorenika, svim zatvorenicima, bez iznimke, trebalo omogućiti barem jedan sat vježbanja na otvorenom svaki dan i po mogućnosti u sklopu šireg programa aktivnosti izvan ćelija (vidi gore citirani predmet *Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar*, stavak 102.).

(ii) *Primjena navedenih načela na ovaj predmet*

84. Sud napominje da je već imao priliku izraziti zabrinutost u vezi primjerenosti lokacije i uvjeta zadržavanja u vojarni Safi (vidi predmet *Suso Musa protiv Malte*, br. 42337/12, stavak 101., 23. srpnja 2013. u kontekstu prigovora na temelju članka 5.). U tom je predmetu napomenuo da je u različitim međunarodnim izvješćima bila izražena zabrinutost o tom pitanju. I CPT i Međunarodna komisija pravnika smatrali su da predmetni uvjeti mogu predstavljati nečovječno i ponižavajuće postupanje na temelju članka 3. Konvencije. Nadalje, ti su se uvjeti pogoršali tijekom libijske krize, u vrijeme kada je g. Suso Musa bio zadržan. U tom svjetlu, Sudu je bilo teško smatrati takve uvjete primjerenima osobama koje nisu počinile kaznena djela, ali koje su, često bojeći se za svoj život, pobjegle iz vlastite zemlje. Nakon te presude, 2016. godine, Sud je ponovno imao priliku ispitati uvjete

zadržavanja u vojarni Safi te je utvrdio povredu članka 3. u situaciji u kojoj su zadržane osobe bile ranjivi pojedinci zadržani tijekom dugotrajnog razdoblja (vidi gore citirani predmet *Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar*, stavci 114. – 115., u pogledu šesnaestogodišnjaka i sedamnaestogodišnjaka zadržanih osam mjeseci). Sud napominje da se ovaj predmet odnosi na razdoblje nakon situacije u tim predmetima, a iako je CPT bio u posjetu dotičnom centru za zadržavanje u rujnu 2020. godine, u vrijeme dok je podnositelj zahtjeva bio zadržan, relevantna izvješća i preporuke još nisu bili javno objavljeni. Sud stoga mora ograničiti svoju ocjenu na podneske koje su mu dostavile stranke.

85. Sud ponavlja da predmeti koji se odnose na navode o neodgovarajućim uvjetima lišenja slobode ne podliježu rigoroznoj primjeni načela *affirmanti incumbit probatio* (onaj koji nešto navodi mora dokazati taj navod) jer u takvim slučajevima samo tužena Vlada ima pristup informacijama kojima je moguće potvrditi ili pobiti te navode. Sukladno tome, podnositelji zahtjeva mogu imati određenih poteškoća u pribavljanju dokaza kojima bi potkrijepili prigovor u tom pogledu. Ipak, u takvim predmetima od podnositelja zahtjeva može se očekivati da dostave barem detaljan prikaz činjenica zbog kojih prigovaraju i pruže, u najvećoj mogućoj mjeri, neke dokaze u prilog svojim prigovorima (vidi *Visloguzov protiv Ukrajine*, br. 32362/02, stavak 45., 20. svibnja 2010. i gore citirani predmet *Abdilla*, stavak 47.). Međutim, nakon što Sud obavijesti Vladu o prigovoru podnositelja zahtjeva, na Vladi je teret prikupljanja i dostavljanja relevantnih dokumenata. Propust Vlade da dostavi uvjerljive dokaze o materijalnim uvjetima pritvora može dovesti do zaključaka da su navodi podnositelja zahtjeva osnovani (vidi *Gubin protiv Rusije*, br. 8217/04, stavak 56., 17. lipnja 2010., i *Khudoyorov protiv Rusije*, br. 6847/02, stavak 113., ECHR 2005-X (izvadci)). Sud napominje da je, dok je podnositelj zahtjeva dostavio fotografije koje potkrepljuju mnoge njegove izjave, Vlada iznijela niz općih navoda, od kojih nijedan nije potkrijepljen nikakvom dokumentacijom ili konkretnim pojedinostima.

86. Međutim, iz relevantnih tvrdnji stranaka proizlazi da su podnositelja zahtjeva liječnici pregledali u vezi s njegovim bolestima kad je to bilo potrebno te mu je bilo propisano odgovarajuće liječenje, kao što bi to bio slučaj da je bio liječen u državnoj bolnici kao i bilo koji drugi građanin na slobodi (vidi, *mutatis mutandis*, *Prestieri protiv Italije*, (odl.), br. 66640/10, 29. siječnja 2013.). S tim u vezi, Sud ponavlja da medicinsko liječenje u ustanovama za smještaj osoba lišenih slobode mora biti primjereno i usporedivo s kvalitetom liječenja koje su se državne vlasti obvezale pružiti stanovništvu u cjelini. Ipak, to ne znači da svakoj osobi lišenoj slobode mora biti zajamčeno isto liječenje koje je dostupno u najboljim zdravstvenim ustanovama izvan takvih ustanova za smještaj osoba lišenih slobode (vidi, *mutatis mutandis*, gore citirani predmet *Story i drugi*, stavak 108.).

87. Kad je riječ o prenapučenosti, Sud prvo napominje da se podnositelj zahtjeva, s jedne strane, pozvao na fotografske dokaze i javne izjave (vidi stavak 70. ove presude), a da nije, međutim, naveo precizne detalje. S druge strane, mjerni izračuni na koje se pozvala Vlada približni su i neodređeni. Vlada je ustvrdila, a da to nije ničime potkrijepila, da prizemlje bloka B vojarne Safi, u kojoj je podnositelj zahtjeva bio zadržan, ima ukupnu površinu od 207 m² i da je ondje u to vrijeme bilo smješteno najviše četrdeset i pet osoba. Sud primjećuje da se ta tvrdnja odnosi na razdoblje prije lipnja 2020. godine kada je dostavila svoje prve podneske, odnosno prije bilo kakvog priljeva tražitelja azila do kojeg obično dolazi u ljetnim mjesecima zbog povoljnih vremenskih prilika. Nikakvu sličnu tvrdnju Vlada nije iznijela u svojem očitovanju iz studenoga 2020. Kao drugo, Sud smatra važnim ponoviti metodologiju za izračun minimalnog osobnog prostora stavljenog na raspolaganje osobi lišenoj slobode u smještaju u kojem boravi više osoba lišenih slobode, kojom se koristi kako bi mogao provesti ocjenu na temelju članka 3. Polazeći od metodologije CPT-a u odnosu na to pitanje, Sud je smatrao da se sanitarni čvor unutar ćelije ne smije uračunati u ukupnu površinu ćelije. S druge strane, izračun raspoložive površine u ćeliji trebao bi uključivati prostor koji zauzima namještaj. Ono što je bitno u ovoj ocjeni jest to jesu li se osobe lišene slobode mogle normalno kretati unutar ćelije (vidi gore citirani predmet *Muršić*, stavak 114.). Vlada, koja je u boljem položaju da pruži te podatke, nije dostavila dovoljno informacija da bi Sud mogao utvrditi stvarni prostor stavljen na raspolaganje podnositelju zahtjeva tijekom relevantnog razdoblja; slijedi da, u nedostatku točnog broja osoba tijekom cijelog razdoblja i relevantnih mjerenja koje bi pružila bilo koja stranka, Sud ne može sa sigurnošću zaključiti da je došlo do prenapučenosti koja je bila dovoljno ozbiljna da sama po sebi opravda utvrđivanje povrede članka 3. (usporedi, suprotno tome, gore citirani predmet *Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar*, stavak 107.).

88. U svakom slučaju, na Sudu je da ocijeni ostale aspekte uvjeta zadržavanja koji su relevantni za ocjenu usklađenosti s člankom 3. Sud je zabrinut zbog raznih iznesenih tvrdnji (vidi stavke 71. i 72. ove presude), posebice s obzirom na to da je podnositelj bio zadržan približno četrnaest mjeseci. Neke od tih zabrinutosti već su istaknute u ranijim predmetima (vidi, primjerice, gore citirani predmet *Suso Musa*, stavak 101., općenito, gore citirani predmet *Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar*, stavak 110., u pogledu ventilacije, sanitarnih čvorova i aktivnosti; gore citirani predmet *Yanez Pinon i drugi*, stavak 115., u pogledu pušenja). Druge su se prethodno činile manje zabrinjavajućima (ibid. stavak 109. *in fine*, u pogledu hrane, odjeće i higijenskih proizvoda), ali u nedostatku konkretnih pobijanja, u ovom bi predmetu mogle zahtijevati ponovno razmatranje. Sud problematičnom smatra i činjenicu da toaleti nisu ispravno radili i da su spavaonice bile pune insekata i miševa (što, čini se, nije prva pojava u malteškim ustanovama za zadržavanje, vidi u kontekstu zatvora gore citirani predmet *Story i drugi*,

stavci 121. – 122. odnosno gore citirani predmet *Yanez Pinon i drugi*, stavak 112.).

89. Međutim, ne ulazeći dalje u gore navedene tvrdnje, Sud je posebno zapanjen činjenicom da je podnositelj zahtjeva bio sam gotovo sedamdeset i pet dana (od 29. travnja do 13. srpnja 2020.) u kontejneru, bez ikakvog pristupa prirodnom svjetlu ili zraku, te da mu tijekom prvih četrdeset dana (od 29. travnja do 8. lipnja) nije bila pružena prilika za vježbanje (vidi stavak 73 ove presude). Vlada je osporila tu izjavu tvrdeći da je podnositelj zahtjeva bio smješten sam u „sobi” s nešto namještaja, a kasnije je vraćen u „kompleks” i da mu je u tom razdoblju bilo dopušteno šetati na otvorenom u odgovarajuće vrijeme (vidi stavak 79. ove presude). Međutim, Vlada nije pružila nikakvo objašnjenje u vezi s lokacijom ili strukturom „sobe”, koja je, čini se, bila udaljena od bloka B (kompleksa), niti je pružila bilo kakve fotografske dokaze ili bilo kakve pojedinosti o situaciji tijekom tog razdoblja. Konkretno, nije tvrdila da je „soba” imala prirodno svjetlo ili ventilaciju, niti je navela konkretne pojedinosti o vježbanju na otvorenom dopuštenom u tom razdoblju. Doista, imajući na umu upotrebu kontejnerskih kuća u kontekstu centara otvorenog tipa (vidi stavak 39. ove presude) i konkretne izjave podnositelja zahtjeva s upućivanjem na točne datume kada se to događalo i u kojim okolnostima (vidi, *a contrario*, *Podeschi protiv San Marina*, br. 66357/14, stavak 112., 13. travnja 2017.), Sud utvrđuje da je razumno podnositeljevu verziju događaja smatrati vjerodostojnom.

90. Sud smatra da, iako smještaj u kontejneru sam po sebi ne može predstavljati nečovječno i ponižavajuće postupanje, ograničeno svjetlo i ventilacija kojima se u ovom predmetu prigovara u tom razdoblju izazivaju zabrinutost. Takvi uvjeti zatvaranja zasigurno su bili pogoršani ograničenim vremenom vježbanja, ako ga je uopće i bilo, tijekom prvih četrdeset dana. S tim u vezi Sud napominje da je podnositelj zahtjeva tvrdio da mu je pristup telefonu bio ograničen, što znači da je zapravo mogao ponekad koristiti telefon (što zasigurno nije bilo u toj sobi), stoga Sud ne primjećuje nepodudarnost na koju je Vlada ukazala u izjavama podnositelja zahtjeva. U tom pogledu, Sud ponavlja da je nedostatak pristupa otvorenom prostoru i vježbanju čimbenik koji ima značajnu težinu u kombinaciji s ostalim uvjetima (vidi gore citirani predmet *Aden Ahmed*, stavak 96., i ondje citirane primjere). Što se tiče trpljenja vrućine u kontejneru koje je naveo podnositelj zahtjeva, Sud ponavlja da se trpljenje hladnoće i vrućine ne može podcijeniti jer takvi uvjeti mogu utjecati na dobrobit, a u iznimnim okolnostima mogu utjecati na zdravlje (vidi gore citirani predmet *Aden Ahmed*, stavak 94.).

91. Nadalje, tijekom tih sedamdeset i pet dana tijekom kojih je bio smješten u kontejneru (vidi stavak 89. ove presude), ali posebice tijekom prvih četrdeset dana tog razdoblja, tijekom kojih mu nije bilo dopušteno ni vježbati, podnositelj zahtjeva bio je podvrgnut *de facto* iako ne *de jure* izolaciji. Ipak, ista opća načela i dalje su relevantna (vidi gore citirani predmet *Podeschi*, stavci 109. i 116.), to jest, u obzir treba uzeti konkretne uvjete,

strogost mjere, njezino trajanje, cilj kojemu je težila i njezine učinke na dotičnu osobu. S tim u vezi trajanje predmetnog razdoblja zahtijeva pažljivo ispitivanje od strane Suda u pogledu njegove opravdanosti, u pogledu potrebe za poduzetim mjerama i njihove razmjernosti u odnosu na druga moguća ograničenja, u pogledu jamstava pruženih podnositelju zahtjeva radi izbjegavanja proizvoljnosti te u pogledu mjera koje su poduzele vlasti kako bi se uvjerile da je tjelesno i duševno stanje podnositelja zahtjeva takvo da podnositelj može ostati u izolaciji (ibid. i *Ramirez Sanchez protiv Francuske* [VV], br. 59450/00, stavak 136., ECHR 2006-IX). Nije sporno da je podnositelj zahtjeva bio izoliran na njegov vlastiti zahtjev radi zaštite. Međutim, strogost i trajanje primijenjene mjere, to jest, činjenica da je podnositelj zahtjeva najmanje četrdeset dana jedva ostvarivao ikakav kontakt bilo s kim (izuzev kontakta sa stražarima i mogućnosti obavljanja nekoliko telefonskih poziva), u ovim se okolnostima čine prekomjernima. Čini se da vlasti nisu poduzele nikakve mjere kako bi se uvjerile da je podnositeljevo tjelesno i duševno stanje takvo da može ostati u izolaciji, a čini se i da u konkretnim okolnostima ovog predmeta nisu bile predviđene nikakve druge alternative toj izolaciji.

92. Nadalje, Sud je zabrinut zbog tvrdnje, koju Vlada nije pobijala, da je nakon tog razdoblja podnositelj zahtjeva premješten u druge stambene prostorije u kojima su novopridošle osobe (tražitelji azila) bile smještene u karantenu zbog bolesti COVID-19. Sud napominje da nema nikakvih naznaka da je podnositelju bila potrebna takva karantena, osobito nakon razdoblja izolacije, a koja je, štoviše, trajala gotovo sedam tjedana. Stoga se mjera smještanja podnositelja na nekoliko tjedana s drugim osobama koje su mogle predstavljati rizik za njegovo zdravlje, bez ikakvog relevantnog razmatranja u tom smislu, ne može smatrati mjerom koja udovoljava osnovnim sanitarnim zahtjevima.

93. Prethodno navedena razmatranja dostatna su Sudu da zaključi da je došlo do povrede članka 3. u ovom predmetu.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 5. STAVKA 1. KONVENCIJE

94. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da njegovo zadržavanje između 16. i 23. svibnja 2019. i zadržavanje nakon 15. rujna 2019. nije bilo zakonito jer nije bilo nikakvih izgleda za njegovo protjerivanje, a potonji postupak nije bio vođen revno, u suprotnosti s onime što je predviđeno člankom 5. stavku 1. Konvencije, koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„1. Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

(f) ako se radi o zakonitom uhićenju ili pritvoru neke osobe kako bi je se spriječilo da neovlašteno uđe u zemlju ili osobe protiv koje je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja.”

A. Dopuštenost

95. Sud je već odbio preliminarne prigovore Vlade u odnosu na ovaj prigovor (vidi stavak 63. ove presude). Nadalje primjećuje da ovaj prigovor nije ni očigledno neosnovan ni nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi navedenoj u članku 35. Konvencije. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

(a) Podnositelj zahtjeva

96. Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da njegovo zadržavanje između 16. i 23. svibnja 2019. nije bilo u skladu s člankom 5. stavkom 1. Konvencije jer vlasti nisu imale potrebnu putovnicu kako bi ga poslale nazad u Nigeriju s obzirom na to da je njegova vlastita putovnica istekla dok je bio u zatvoru. Nadalje, vlasti su znale da će njegova novčana kazna biti pretvorena u kaznu zatvora i da se stoga nije mogao pokrenuti postupak protjerivanja.

97. Smatrao je i da njegovo zadržavanje, koje je od 15. rujna 2019. već bilo trajalo više od godinu dana (u vrijeme kada je njegovo posljednje očitovanje dostavljeno u listopadu 2020.) i još uvijek je bilo u tijeku, nije bilo u skladu s člankom 5. stavkom 1. jer se nije revno postupalo u postupku njegova protjerivanja. Vlasti su imale više od deset godina, dok je on bio u zatvoru, da organiziraju njegovo protjerivanje, no ništa nije bilo učinjeno. Imale su i dodatno vrijeme nakon što je poslan na izvršavanje naknadne kazne zatvora. Naglasio je da se Vlada pozvala na dvije verbalne note (vidi stavak 98. ove presude) koje nisu dostavljene Sudu te nije objasnila zašto toliko mjeseci kasnije još nije protjerala podnositelja zahtjeva. Prema mišljenju podnositelja zahtjeva, bilo je jasno da njegovo protjerivanje nije imalo izgleda za uspjeh, no unatoč tome, nije bio pušten na slobodu.

(b) Vlada

98. Vlada je tvrdila da je zadržavanje podnositelja zahtjeva između 16. i 23. svibnja 2019. bilo opravdano jer, iako vlasti nisu posjedovale privremenu putnu ispravu, bile su u kontaktu s nigerijskim vlastima kako bi im potonje izdale takvu ispravu koja je zatražena putem verbalne note poslanoj 17. svibnja 2019. Vlada je smatrala da izgledi za vraćanje još uvijek postoje iako je na kraju 24. svibnja 2019. novčana kazna izrečena podnositelju zahtjeva pretvorena u kaznu zatvora.

99. Kad je riječ o razdoblju zadržavanja koje je počelo 15. rujna 2019., Vlada je tvrdila da je tada podnositelj bio zadržan u svrhu njegove protjerivanja. U tom su razdoblju malteške vlasti bile u kontaktu s nigerijskim vlastima radi izdavanja privremene putne isprave, i to putem dviju verbalnih nota poslanih 17. svibnja odnosno 17. prosinca 2019. godine. Vlada je tvrdila

da su nigerijske vlasti došle na Maltu kako bi razgovarale s podnositeljem zahtjeva koji je ustrajao na tome da se ne želi vratiti u Nigeriju. Malteške vlasti bile su obaviještene da nigerijske vlasti, na temelju provjera koje su izvršile, nisu bile sigurne u njegovo ime, međutim potomje nisu obavijestile malteške vlasti da putna isprava neće biti izdana, stoga je Vlada vjerovala (u vrijeme dostave njezina očitovanja u srpnju 2020.) da izgledi za protjerivanje još uvijek postoje.

100. Međutim, u drugom krugu očitovanja (12. studenoga 2020.), Vlada je ustvrdila da je, budući da njezini stalni pokušaji da pribavi putne isprave diplomatskim kanalima nisu bili uspješni, a protjerivanje više nije bila vjerojatno, od podnositelja zahtjeva zatraženo da se podvrgne uobičajenom zdravstvenom pregledu. Vlada je obavijestila Sud da će podnositelj zahtjeva biti pušten na slobodu nakon dobivanja dopuštenja liječnika. Ažuriranjem činjeničnog stanja od 25. siječnja 2021. (vidi stavak 31. ove presude) Vlada je obavijestila Sud da je 13. studenoga 2020. pribavljeno dopuštenje liječnika i sukladno tome podnositelj zahtjeva obaviješten je da može napustiti centar.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

101. U članku 5. sadržano je temeljno ljudsko pravo, odnosno zaštita pojedinca od proizvoljnog miješanja države u njegovo ili njezino pravo na slobodu (vidi *Aksoy protiv Turske*, 18. prosinca 1996., stavak 76., *Izvešća* 1996-VI). U tekstu članka 5. jasno je navedeno da se jamstva koja sadržava odnose na „svakoga” (vidi *Nada protiv Švicarske* [VV], br. 10593/08, stavak 224., ECHR 2012). Točke (a) do (f) članka 5. stavka 1. sadržavaju iscrpan popis dopuštenih osnova na temelju kojih osobe mogu biti lišene slobode, a nijedno lišenje slobode neće biti zakonito ako nije obuhvaćeno jednom od tih osnova (vidi *Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 13229/03, stavak 43., ECHR 2008). Jedna od iznimaka, sadržana u točki (f), dopušta državi da kontrolira slobodu stranaca u kontekstu imigracije.

102. Članak 5. stavak 1. točka (f) ne zahtijeva da se pritvor razumno smatra nužnim, primjerice radi sprječavanja osobe u počinjenju kaznenog djela ili bijega. Međutim, svako lišenje slobode na temelju drugog dijela članka 5. stavka 1. točke (f) bit će opravdano samo dok je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja. Ako se taj postupak ne vodi s dužnom revnošću, pritvor će prestati biti dopušten na temelju članka 5. stavka 1. točke (f) (vidi *Chahal protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 15. studenoga 1996., stavak 113., *Izvešća* 1996 V, gore citirani predmet *Saadi*, stavak 72., i gore citirani predmet *Khlaifia i drugi*, stavak 90.).

103. Lišenje slobode mora biti i „zakonito”. Kada je sporna „zakonitost” pritvora, među ostalim i kad je u pitanju to slijedi li se „postupak propisan zakonom”, Konvencija u biti upućuje na nacionalno pravo i propisuje obvezu

usklađenosti s materijalnim i postupovnim pravilima tog prava, ali osim toga zahtijeva da svako lišenje slobode bude u skladu sa svrhom članka 5., odnosno svrhom zaštite pojedinca od proizvoljnosti (ibid., stavak 91.).

104. Temeljno je načelo da nijedan pritvor koji je proizvoljan ne može biti spojiv s člankom 5. stavkom 1., a pojam „proizvoljnosti” iz članka 5. stavka 1. proteže se dalje od samog nepoštovanja domaćeg prava, tako da lišenje slobode može biti zakonito u smislu domaćeg prava, ali i dalje proizvoljno te tako protivno Konvenciji (vidi gore citirani predmet *Saadi*, stavak 67.). Kako ne bi bio označen kao proizvoljan, pritvor na temelju članka 5. stavka 1. točke (f) mora se provesti u dobroj vjeri; on mora biti usko povezan s osnovom pritvora na koju se poziva Vlada; mjesto i uvjeti pritvora trebali bi biti prikladni; i duljina pritvora ne smije premašiti ono što je razumno potrebno za svrhu kojoj se teži (vidi *A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 3455/05, stavak 164., ECHR 2009, i gore citirani predmet *Aden Ahmed*, stavak 141.).

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

105. Stranke nisu razradile pitanje bi li vlasti u praksi protjeralе pojedinca koji nije podmirio novčanu kaznu državi. U nedostatku bilo kakvih pojedinosti o tom pitanju, Sud je spreman prihvatiti da je takvo protjerivanje bilo moguće, te da je stoga kratko razdoblje zadržavanja podnositelja zahtjeva koje se dogodilo između 16. i 23. svibnja 2019. bilo u tu svrhu. Iako je točno da 16. svibnja 2019., prvog dana podnositeljeva zadržavanja, vlasti nisu imale putne isprave koje bi omogućile takvo protjerivanje, 17. svibnja 2019. malteške su vlasti zatražile od nigerijskih vlasti da za podnositelja zahtjeva izdaju privremene putne isprave (vidi stavak 26. ove presude). U tom svjetlu i s obzirom na kratko trajanje razdoblja, ne može se reći da nije bilo izgleda za njegovo protjerivanje ili da vlasti nisu revno vodile taj postupak.

106. Isto se ne može reći za naknadno razdoblje, odnosno za razdoblje od 15. rujna 2019. do 13. studenoga 2020. U ovom je predmetu podnositelj zahtjeva bio zadržan s ciljem protjerivanja približno četrnaest mjeseci. Stoga se postavlja pitanje jesu li vlasti bile dovoljno revne u svojim nastojanjima da ga protjeraju tijekom tog razdoblja.

107. Kao prvo, treba napomenuti da tijekom tog razdoblja nije bio u tijeku nikakav pravni spor pred domaćim sudovima i da je nalog o protjerivanju bio odmah izvršiv, stoga se ne može smatrati da je razlog za odlaganje u ovom predmetu bilo čekanje odluke o nekom pravnom sporu (vidi *Louled Massoud protiv Malte*, br. 24340/08, stavak 66., 27. srpnja 2010.).

108. Kao drugo, Sud primjećuje da je, po svemu sudeći, jedini korak koji su vlasti poduzele tijekom spornih četrnaest mjeseci bilo to što su jednom pisale nigerijskim vlastima nakon prvotnog zahtjeva za izdavanje putne isprave za podnositelja zahtjeva. To je dovelo do toga da su nigerijske vlasti tijekom tog razdoblja jednom posjetile podnositelja zahtjeva, a rezultat je bio taj da i dalje nisu bile sigurne u njegov identitet (vidi stavak 99. ove presude).

Sud smatra da, iako malteške vlasti nisu mogle nikoga prisiliti na izdavanje takve isprave, nema nikakvih naznaka da su tijekom tog razdoblja snažno ustrajale u tom ili nastojale započeti relevantne pregovore s nigerijskim vlastima s ciljem ubrzanja njezina izdavanja (ibid., i *Tabesh protiv Grčke*, br. 8256/07, stavak 56., 26. studenoga 2009.) usprkos Vladinoj tvrdnji da je ustrajala u tom postupanju putem diplomatskih kanala, što je tvrdnja koja se čini nepotkrijepljenom. Uz jednu poslanu verbalnu notu u četrnaest mjeseci, teško se može smatrati da su vlasti aktivno i revno poduzimale korake s ciljem njegova protjerivanja (usporedi predmete *Auad protiv Bugarske*, br. 46390/10, stavci 130. i 132., 11. listopada 2011. i *Amie i drugi protiv Bugarske*, br. 58149/08, stavci 76. – 77., 12. veljače 2013.). Nadalje, suprotno tvrdnji Vlade da ništa nije ukazivalo na to da nigerijske vlasti neće izdati takve isprave, prema vlastitom priznanju Vlade, nigerijske vlasti sumnjale su u identitet podnositelja zahtjeva. Pred Sudom nije istaknuto ništa što bi pokazalo da su unatoč tim sumnjama nigerijske vlasti bile voljne izdati putne isprave. Stoga je domaćim vlastima moralo biti jasno ranije (a ne tek u studenome 2020.) da protjerivanje neće biti izvedivo (usporedi gore citirani predmet *Louled Massoud*, stavak 67.).

109. Štoviše, Sud napominje da je Vlada u svojem očitovanju od 12. studenoga 2020. priznala da više ne postoje izgledi za protjerivanje.

110. Prethodna razmatranja dovoljna su da Sud zaključi da osnova za zadržavanje podnositelja zahtjeva, mjera poduzeta s ciljem njegova protjerivanja, nije ostala valjana tijekom cijelog razdoblja lišenja slobode. Stoga je došlo do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije.

IV. NAVODNA POVREDA ČLANKA 34. KONVENCIJE

111. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je bio spriječen od strane države u djelotvornom ostvarivanju svojeg prava na podnošenje zahtjeva, kako je zajamčeno člankom 34. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

„Sud može primati zahtjeve bilo koje fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koji tvrde da su žrtve povrede prava priznatih u ovoj Konvenciji ili dodatnim protokolima što ih je počinila jedna visoka ugovorna stranka. Visoke ugovorne stranke obvezuju se da ni na koji način neće sprečavati djelotvorno vršenje toga prava.”

A. Tvrdnje stranaka

1. Dopisivanje sa Sudom

112. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je njegovo dopisivanje sa Sudom bilo na dva načina ometano. Kao prvo, prigovorio je da nije imao priliku dopisivati se sa Sudom bez miješanja zatvorskih vlasti, u skladu s pravilom 18. Pravilnika o zatvoru, i da mu je odbijen pristup materijalima kojima bi potkrijepio svoj zahtjev Sudu. Njegova komunikacija iz prihvatnog centra za zadržavanje također nije bila povjerljiva. Ne samo da je njegova

prepiska sa Sudom i njegovim odvjetnikom bila otvarana već su izrađene i preslike te prepiske, što pokazuje činjenica da je od vlasti mogao dobiti presliku jednog od svojih dopisa. Takve radnje bile su osmišljene kako bi se podnositelja obeshrabrilo u korištenju pravnog sredstva na temelju Konvencije i mogli su spriječiti postupak pred Sudom. Tvrdio je da je njegov kazneni spis bio neovlašteno mijenjan, a određene stranice i fotografije njegovih ozljeda bile su uklonjene. Nadalje, vlasti su odbile izraditi preslike njegovih izvornih dokumenata koje je trebao dostaviti Sudu kao dokaz, čime su ga prisilile da pošalje izvornike, što je dovelo do toga da više nema nijedan primjerak tih dokumenata. Isto tako, nisu mu dale njegovu zatvorsku medicinsku dokumentaciju, navodeći da bi ih Sud trebao kontaktirati izravno ako želi dobiti takve dokumente (vidi stavak 16. ove presude).

113. Vlada je ustvrdila da iz evidencije zatvorskih vlasti o prepisci podnositelja zahtjeva proizlazi da je redovito slao dopise Sudu i drugim osobama i od njih primao dopise. Kad je riječ o navodu podnositelja zahtjeva da mu nije bilo dopušteno izraditi preslike dokumentacije, Vlada je napomenula da se većina dokumenata priloženih uz njegov zahtjev odnosi na njegov kazneni postupak, preslike čijeg spisa su podnositelj zahtjeva ili njegov odvjetnik mogli dobiti iz tajništva sudova. Medicinska dokumentacija mogla se dobiti na zahtjev od tijela nadležnih za zdravstvo. Međutim, iz zatvorske evidencije proizlazilo je da je podnositelju zahtjeva dostavljeno nekoliko preslika. Vlada je smatrala da je podnositelj zahtjeva mogao dobiti relevantnu dokumentaciju putem svog odvjetnika iz sustava besplatne pravne pomoći i da nije bilo nikakvog miješanja ni sprječavanja od strane vlasti.

2. Zastupanje preko domaćeg sustava besplatne pravne pomoći

114. Podnositelj zahtjeva smatrao je da se radnje i propusti punomoćnice koja mu je imenovana iz domaćeg sustava besplatne pravne pomoći mogu pripisati državi, pa su nedostaci u pruženoj pomoći u ovom predmetu predstavljali sprječavanje od strane države djelotvornog ostvarivanja njegova prava na podnošenje zahtjeva. Napomenuo je da je u više navrata tražio pravnu pomoć radi korištenja pravnih sredstava i pokretanja postupka pred Sudom, ali njegovi su zahtjevi bili zanemareni. Tek nakon što je Sud obavijestio tuženu Vladu o dijelu zahtjeva, ured za besplatnu pravnu pomoć potvrdio je da je podnositelj zahtjeva zadovoljio i provjeru imovinskog stanja i uvjet osnovanosti (tj. imao je razumnu osnovu da bude stranka koja poduzima, brani ili nastavlja postupak) i da mu je stoga dodijelio odvjetnicu iz sustava besplatne pravne pomoći i prokurista koji će mu pomagati u postupku pred Sudom. Na jednom jedinom susretu koji je održan, članovi ureda za besplatnu pravnu pomoć insistirali su da povuče svoj zahtjev pred Sudom, a cilj tog pritiska bilo je sprječavanje postupka pred Sudom. Nakon toga, nikada nije vidio odvjetnicu iz sustava besplatne pravne pomoći ni s njom razgovarao, a odvjetnica mu je informacije slala samo e-poštom putem tijela za zadržavanje, no nije ju mogao kontaktirati pa je nije mogao

obavijestiti o problematičnim uvjetima zadržavanja u centru za imigrante, te je taj prigovor stoga morao sam podnijeti Sudu. Dana 22. studenoga 2019. obavijestila ga je da je na Vladi da dostavi očitovanje te da u toj fazi nema potrebe da se susretne ili razgovaraju. Iz tog razloga podnositelj zahtjeva nije imao druge mogućnosti osim izravnog obraćanja Sudu. Kasnije je saznao da je 5. veljače 2020. lokalna odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći zatražila od domaćih sudova da opozovu njezino imenovanje. Međutim, ni ona ni ured za besplatnu pravnu pomoć nisu ga o tome obavijestili, a kad je od sudova dobio obavijest, bila je na malteškom jeziku, koji on ne razumije. To je dovelo do donošenja niza naloga za prijevode tijekom kojeg razdoblja je istekao rok za podnošenje očitovanja (4. ožujka 2020. prije zatvaranja sudova iz razloga povezanih s bolešću COVID-19). Imenovana odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći nije dostavila podneske u ime podnositelja zahtjeva, u suprotnosti sa svojim dužnostima prema domaćem pravu (vidi stavak 42 ove presude) i svojom obvezom odanosti prema njemu.

115. U zakonu je jasno navedeno da ministar odgovoran za pravosuđe osigurava sredstva potrebna za pravilno ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć, koju pruža država. Prema tome, nema sumnje da se propusti ureda za besplatnu pravnu pomoć mogu pripisati tuženoj državi. U tom je kontekstu podnositelj zahtjeva, koji je ovisio o sustavu besplatne pravne pomoći, ostao u ranjivom položaju bez mogućnosti podnošenja prigovora zbog te situacije uredu za besplatnu pravnu pomoć, odnosno istim osobama zbog kojih je htio podnijeti prigovor. Stoga se taj okvir nije pokazao djelotvornim niti je štitio njegove interese.

116. Vlada je ustvrdila da su mnoge podnositeljeve tvrdnje nepotkrijepljene. Napomenula je da se podnositelj zahtjeva, nakon što mu je imenovana lokalna odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći koja mu je trebala pomoći u postupku pred Sudom, s njom susreo 23. listopada 2019. kada su mu objašnjena pravna pitanja i proslijeđena mu je prepiska. Konkretno, odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći rekla mu je da mu je, iako nije iscrpio domaća pravna sredstva, spremna pružiti mu pomoć koliko god je to moguće. Vlada je tvrdila da je podnositelj zahtjeva održavao stalnu komunikaciju s lokalnom odvjetnicom iz sustava besplatne pravne pomoći putem telefona i e-pošte (među ostalim 22. studenoga 2019.) i da je, bez obzira na to, održavao izravnu komunikaciju sa Sudom. Doživljavajući tu komunikaciju kao nedostatak povjerenja, dana 5. veljače 2020. lokalna odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći zatražila je od domaćih sudova da opozovu njezino imenovanje i imenuju drugog odvjetnika. Budući da je taj zahtjev bio na malteškom jeziku, to je dovelo do donošenja niza naloga za prijevod, a u konačnici o njemu nikada nisu odlučili domaći sudovi, koji su bili zatvoreni zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19 od 16. ožujka do 5. lipnja 2020. godine. Vlada je napomenula da podnositelj zahtjeva nikada nije podnio prigovor službi za besplatnu pravnu pomoć Legal Aid Malta na usluge koje su mu pružene. Umjesto toga, odlučio je zaobići svoju

odvjetnicu i izravno kontaktirati Sud te je pružio obmanjujuće informacije. Stoga, prema navodima Vlade, iz činjenica koje su se dogodile ne proizlazi da se radnje i propusti lokalne odvjetnice iz sustava besplatne pravne pomoći imenovane u skladu s nacionalnim pravom mogu pripisati državi. Podnositelj nije bio spriječen u podnošenju svojeg zahtjeva, što je sam učinio, te je nastavio komunicirati sa Sudom na vlastitu inicijativu unatoč činjenici da mu je bila odobrena pomoć odvjetnice iz sustava besplatne pravne pomoći, koja je učinila sve što se od nje opravdano očekivalo da mu pomogne.

B. Ocjena Suda

1. Dopisivanje sa Sudom

117. Sud ponavlja da praksa presretanja, otvaranja i čitanja pisama zatvorenika predstavlja miješanje u pravo na poštovanje dopisivanja. Od najveće je važnosti za djelotvorno funkcioniranje sustava podnošenja pojedinačnih zahtjeva temeljem članka 34. Konvencije to da su podnositelji zahtjeva ili potencijalni podnositelji zahtjeva u mogućnosti slobodno komunicirati s tijelima Konvencije bez podvrgavanja bilo kakvom obliku pritiska vlasti da povuku ili preinače svoje zahtjeve (vidi *Akdivar i drugi protiv Turske*, 16. rujna 1996., *Izvješća* 1996-IV, stavak 105., i *Salapa protiv Poljske*, br. 35489/97, stavak 94., 19. prosinca 2002.). U tom kontekstu, „pritisak” uključuje ne samo izravnu prisilu i očigledna djela zastrašivanja već i druge neprikladne neizravne radnje ili kontakte namijenjene odvrćanju ili obeshrabrivanju podnositelja zahtjeva u traženju pravnog sredstva na temelju Konvencije (vidi *Aydın protiv Turske*, 25. rujna 1997., stavci 115. – 117., *Izvješća o presudama i odlukama* 1997-VI). Presretanje pisama od strane zatvorskih vlasti također može spriječiti podnositelje zahtjeva da podnesu svoje zahtjeve pred Sudom (vidi *Klyakhin protiv Rusije*, br. 46082/99, stavak 119., 30. studenoga 2004.).

118. Prema sudskoj praksi Suda, iako otvaranje pisma odvjetnika može biti dopušteno, ako zatvorske vlasti imaju opravdan razlog vjerovati da sadržava nezakonit prilog i kada su pružena prikladna jamstva, nije utvrđeno da postoje uvjerljivi razlozi za otvaranje pisama tijelima Konvencije (vidi *Campbell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 25. ožujka 1992., stavci 48. i 62., Serija A br. 233, i *Peers protiv Grčke*, br. 28524/95, stavak 84., ECHR 2001 III).

119. Sud ponavlja da je važno poštovati povjerljivost njegova dopisivanja jer se ono može odnositi na navode protiv zatvorskih vlasti ili zatvorskih službenika. Otvaranje pisama poslanih tijelima Konvencije i onih koja su ta tijela poslala nedvojbeno otvara mogućnost da će biti pročitana, a potencijalno može i, povremeno, izazvati opasnost od odmazde od strane zatvorskog osoblja protiv dotičnog zatvorenika (vidi gore citirani predmet *Campbell*, stavak 62. i *Peñaranda Soto protiv Malte*, br. 16680/14, stavak 98., 19. prosinca 2017.). Stoga je od primarne važnosti za djelotvorno

ostvarivanje prava na podnošenje pojedinačnih zahtjeva na temelju Konvencije da dopisivanje zatvorenika sa Sudom ne bude podvrgnuto nikakvom obliku kontrole koja bi ih mogla spriječiti u podnošenju zahtjeva pred Sudom (ibid. i gore citirani predmet *Story i drugi*, stavak 131.).

120. Sud napominje da je pravilom 18. Pravilnika o zatvoru (vidi stavak 40. ove presude) predviđeno da se prigovori međunarodno priznatim tijelima za ljudska prava podnose pod oznakom povjerljivosti. Iz spisa proizlazi da su vlasti pečatom označile samo omotnice, a ne i sama pisma podnositelja zahtjeva (vidi, *a contrario*, gore citirani predmet *Peñaranda Soto*, stavak 100.). Međutim, na temelju sadržaja nekih omotnica koje je Sud primio, ne može se isključiti to da pritvorenici zatvorskim vlastima dostavljaju otvorene primjerke svojih pisama, koja te vlasti, pak, stavljaju u omotnice. Štoviše, podnositelj zahtjeva tvrdio je da su bile izrađene i preslike njegove prepiske (vidi stavak 112. ove presude), što je navod koji Vlada nije osporila.

121. Nadalje, Sud mora primijetiti da je podnositelju, nakon što je smješten u prihvatnom centru za zadržavanje migranata u vojarnu Safi, prepisku koju bi mu uputio Sud bi mu prosljedili preko njegove lokalne odvjetnice iz sustava besplatne pravne pomoći putem e-pošte osoblju ustanove za zadržavanje. Te iste poruke e-pošte sadržavale su i informacije o obradi predmeta pred Sudom i situaciji u vezi s izvanparničnom fazom. Razmjena tih poruka e-pošte dogodila se prije pandemije uzrokovane virusom COVID-19. Iako Sud razumije da je komunikacija putem e-pošte jednostavan i brz način prenošenja informacija te da se čini da ih je osoblje centra za zadržavanje primjereno i u dobroj vjeri prosljedilo podnositelju zahtjeva, smatra da otvoreno prenošenje informacija koje se odnose na postupak koji je u tijeku pred Sudom putem trećih osoba, koje bi štoviše mogle biti predmet takvih prigovora, može izazvati opasnost od odmazde. S tim u vezi, Sud napominje da, iako je Pravilnikom o službi za zadržavanje predviđena mogućnost da se domaći prigovori podnose povjerljivo, čini se da se takva zaštita ne primjenjuje na prigovore i naknadnu komunikaciju s međunarodnim tijelima (vidi, nasuprot tome, pravilo 18. Pravilnika o zatvoru izloženo u stavku 40. ove presude).

122. Sud ponavlja da propust tužene Vlade da ispuni svoje postupovne obveze iz članka 34. Konvencije ne zahtijeva nužno da je navodno miješanje zapravo ograničilo, ili značajno utjecalo na, ostvarivanje prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva. Postupovne obveze ugovorne stranke iz članka 34. i 38. Konvencije moraju se izvršavati neovisno o krajnjem ishodu postupka i na takav način da se izbjegne bilo kakav stvaran ili potencijalan obeshrabrujući učinak na podnositelje zahtjeva ili njihove punomoćnike (vidi *Mehmet Ali Ayhan i drugi protiv Turske*, br. 4536/06 i 53282/07, stavak 41., 4. lipnja 2019.). Sud smatra da su podnositelji zahtjeva koji su lišeni slobode, kao u slučaju podnositelja zahtjeva, u posebno ranjivom položaju jer njihovo dopisivanje sa Sudom, i s ostatkom vanjskog svijeta, ovisi o upravi (vidi,

mutatis mutandis, *Chaykovskiy protiv Ukrajine*, br. 2295/06, stavak 88., 15. listopada 2009.; i gore citirani predmet *Mehmet Ali Ayhan*, stavak 40.).

123. Nadalje, Sud je prethodno utvrdio povredu članka 34. Konvencije uz obrazloženje da vlasti nisu osigurale da se podnositelju zahtjeva, koji je o njima ovisio (zatvorenik bez odvjetnika), pruži prilika da pribavi preslike dokumenata koji su mu bili potrebni da potkrijepi svoj zahtjev pred Sudom (vidi, primjerice, *Naydyon protiv Ukrajine*, br. 16474/03, stavak 69., 14. listopada 2010.; *Vasiliy Ivashchenko protiv Ukrajine*, br. 760/03, stavak 110., 26. srpnja 2012.; vidi i *Cano Moya protiv Španjolske*, br. 3142/11, stavak 52., 11. listopada 2016.). Sud napominje da se u ovom predmetu prigovor podnositelja zahtjeva zbog njegove nemogućnosti da izradi preslike dokumenata potrebnih za potkrepljivanje njegova prigovora odnosi na razdoblje tijekom kojeg je bio u zatvoru, a tijekom kojeg nije imao odvjetnika. Sukladno tome, ne može se prihvatiti tvrdnja Vlade da je takve dokumente mogao pribaviti odvjetnik iz sustava besplatne pravne pomoći. Iako je Vlada tvrdila da su ono što je podnositelj zahtjeva tražio izvornici dokumenata, Sud mora primijetiti da je podnositeljeva tvrdnja upravo suprotna, odnosno da je bio prisiljen poslati izvornike jer mu nisu bile pružene preslike. Štoviše, Sud ne može zanemariti dopis vlasti, kao odgovor na zahtjev podnositelja za njegovom zatvorskom medicinskom dokumentacijom (u vrijeme kada je bio u zatvoru), u kojem je navedeno da će „ako to zatraži Europski sud za ljudska prava, CCF moći dostaviti navedenom Sudu bilo koje dokumente povezane s vašim zatvorskim zdravstvenim kartonom” (vidi stavak 16. ove presude).

124. S obzirom na gore navedeno, Sud smatra da su u okolnostima ovog predmeta propust vlasti da osiguraju da se podnositelju zahtjeva pruži mogućnost pribavljanja preslika dokumenata potrebnih za potkrepljivanje njegova zahtjeva te činjenica da se s njegovom prepiskom povezanom s predmetom pred Sudom nije postupalo kao s povjerljivom prepiskom doveli do neopravdanog miješanja u njegovo pravo na podnošenje pojedinačnog zahtjeva.

2. Zastupanje preko domaćeg sustava besplatne pravne pomoći

125. Sud primjećuje da prema njegovoj sudskoj praksi na temelju članka 6., pri ispunjavanju obveze pružanja besplatne pravne pomoći strankama u parničnom postupku, kada je to predviđeno domaćim pravom, država mora revno postupati kako bi tim osobama osigurala stvarno i djelotvorno uživanje prava zajamčenih člankom 6. (vidi, *inter alia*, *Staroszczyk protiv Poljske*, br. 59519/00, stavak 129., 22. ožujka 2007.; *Siałkowska protiv Poljske*, br. 8932/05, stavak 107., 22. ožujka 2007.; i *Bąkowska protiv Poljske*, br. 33539/02, stavak 46., 12. siječnja 2010.). Trebao bi biti uspostavljen odgovarajući institucionalni okvir kako bi se osiguralo djelotvorno pravno zastupanje osoba koje imaju to pravo te dostatna razina zaštite njihovih interesa (ibid. stavak 47.). Mogu postojati slučajevi u

kojima bi država trebala djelovati, a ne ostati pasivna kada se problemi pravnog zastupanja iznesu nadležnim tijelima. O okolnostima predmeta ovisit će to trebaju li nadležna tijela poduzeti mjere i može li se, razmatrajući postupak u cjelini, pravno zastupanje smatrati „praktičnim i djelotvornim”. Dodjeljivanje odvjetnika za zastupanje stranke u postupku samo po sebi ne osigurava djelotvornost pomoći (vidi, primjerice, gore citirani predmet *Sialkowska*, stavak 100.). Bitno je i da sustav besplatne pravne pomoći pojedincima pruža čvrsta jamstva kako bi se one koji mu pribjegavaju zaštitilo od proizvoljnosti (vidi *Gnahoré protiv Francuske*, br. 40031/98, stavak 38., ECHR 2000-IX).

126. Međutim, država se ne može smatrati odgovornom za svaki propust nekog odvjetnika (vidi *Kamasinski protiv Austrije*, 19. prosinca 1989., stavak 65., Serija A br. 168). S obzirom na neovisnost odvjetništva od države, o tome kako će se predmet voditi odlučuju okrivljenik i njegov branitelj, neovisno o tome imenuje li se branitelj iz sustava besplatne pravne pomoći ili se privatno financira, te način vođenja predmeta sam po sebi ne može, osim u posebnim okolnostima, dovesti do odgovornosti države na temelju Konvencije (vidi *Artico protiv Italije*, 30. svibnja 1980., stavak 36., Serija A br. 37; *Rutkowski protiv Poljske* (odl.), br. 45995/99, ECHR 2000-XI; i *Cuscani protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 32771/96, stavak 39., 24. rujna 2002.). Sud je prethodno smatrao da poznavanje jednostavnih postupovnih formalnosti i materijalnopравnih pitanja spada u područje kompetencija pravnog zastupnika. Upravo je zbog nedostatka takvog znanja nužno da laika zastupa odvjetnik. Stoga takve pogreške, kada su ključne za pristup osobe sudu i kad su nepopravljive jer nisu ispravljene mjerama vlasti ili samih sudova, mogu dovesti do nedostatka praktičnog i djelotvornog zastupanja koje dovodi do odgovornosti države na temelju Konvencije (vidi *Anghel protiv Italije*, br. 5968/09, stavak 61., 25. lipnja 2013.).

127. Doista, u ovom predmetu, nakon što je tužena Vlada obaviještena o nizu prigovora, za potrebe postupka pred Sudom bio je potreban odvjetnik i u toj je fazi podnositelju zahtjeva odobrena besplatna pravna pomoć te su mu domaći sudovi imenovali lokalnu odvjetnicu iz sustava besplatne pravne pomoći. Međutim, Sud smatra da u ovom predmetu ta dodjela nije bila dovoljna da bi se „konkretno i djelotvorno” zaštitilo pravo podnositelja zahtjeva na podnošenje pojedinačnog zahtjeva (vidi, *mutatis mutandis*, gore citirani predmet *Anghel*, stavak 54.; i *Korgul protiv Poljske*, br. 35916/08, stavak 29., 17. travnja 2012.). Sud će ostaviti otvorenim pitanje kvalitete savjeta danih podnositelju zahtjeva ili pitanje je li na njega vršen pritisak da odustane od svojeg zahtjeva. Dovoljno je istaknuti da podnositeljeva lokalna odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći nije održavala redovit povjerljiv kontakt između stranke i odvjetnika. Još je više zapanjujuće to što je odustala od zastupanja za koje je imenovana, a da nije obavijestila podnositelja zahtjeva (i/ili Sud) i da nije od domaćih sudova ishodila opoziv svog imenovanja. Kao rezultat toga, suprotno svojoj dužnosti, nije dostavila

podneske u ime podnositelja zahtjeva kada je to zatraženo, a takvo je postupanje moglo nepopravljivo naštetiti podnositeljevu predmetu. Štoviše, do takvog je postupanja došlo usprkos podsjetniku u dopisu Suda od 22. siječnja 2020. godine, u kojem je jasno naznačeno da bi kao punomoćnica trebala stalno obavještavati podnositelja zahtjeva o postupku pred Sudom i održavati redovit kontakt s njim kako bi dobio relevantne upute i poštovao rokove Suda (vidi stavak 33. ove presude).

128. Nadalje, Sud napominje da je dopisom Vladi od istog datuma Vlada obaviještena o gore navedenom, no nijedno državno tijelo nije poduzelo nikakve korake radi poboljšanja situacije.

129. Sud nadalje napominje da je situacija, kako se tijekom vremena razvijala, navela predsjednicu vijeća da poduzme odgovarajuće mjere (vidi stavak 35. ove presude) kako bi se zaštitilo pravo podnositelja zahtjeva na podnošenje pojedinačnog zahtjeva. Ipak, mora se primijetiti da su ponašanje punomoćnice i nedostatak bilo kakvih mjera državnih vlasti radi poboljšanja situacije doveli do produljenja postupka pred Sudom, unatoč činjenici da je predmetu dano prvenstvo.

130. U danim okolnostima, prema mišljenju Suda, ti su propusti doveli do nedjelotvornog zastupanja u posebnim okolnostima koje dovode do odgovornosti države na temelju Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, u kontekstu članka 6., gore citirani predmet *Anghel*, stavak 62.).

131. Konačno, Sud podsjeća da je na zainteresiranoj stranci odgovornost da pokaže posebnu revnost u obrani svojih interesa (vidi *Teuschler protiv Njemačke* (odl.), br. 47636/99, 4. listopada 2001., i *Sukhorubchenko protiv Rusije*, br. 69315/01, stavci 41. – 43., 10. veljače 2005.). S tim u vezi, Sud napominje da je podnositelj zahtjeva uporno ustrajao u svom zahtjevu i kontaktirao nadležna tijela kako bi pribavio relevantne informacije ili podnio daljnje prigovore, ali bez uspjeha. U nedostatku bilo kakvog relevantnog kontakta obavijestio je Sud o trajnoj situaciji kojoj prigovara. Slijedi da je u ovom predmetu podnositelj zahtjeva pokazao potrebnu revnost savjesno prateći svoj predmet i pokušavajući održavati djelotvoran kontakt sa svojim imenovanim punomoćnicima (usporedi s predmetom *Muscat protiv Malte*, br. 24197/10, stavak 59., 17. srpnja 2012.) unatoč poteškoćama s kojima se suočavao dok je bio na zadržavanju.

132. U svjetlu gore navedenog, Sud smatra da je podnositelj bio doveden u položaj u kojem su njegova nastojanja da ostvari svoje pravo na podnošenje pojedinačnog zahtjeva pred ovim Sudom putem pravnog zastupanja dodijeljenog u okviru domaćeg sustava besplatne pravne pomoći bila neuspješna kao posljedica sprječavanja od strane države.

3. Zaključak

133. Iz gore navedenih razmatranja proizlazi da tužena država nije ispunila svoje obveze na temelju članka 34. Konvencije.

V. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVAKA 1. I 3. KONVENCIJE

134. Konačno, podnositelj zahtjeva prigovorio je da nije imao odvjetnika tijekom ispitivanja 11. travnja 2018. Iako se podnositelj zahtjeva pozvao na članak 5. stavak 2., Sud smatra da ovaj prigovor treba ispitati na temelju članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c).

135. Sud je već utvrdio (vidi stavak 64. ove presude) da je podnositelj zahtjeva imao djelotvorna i dostupna pravna sredstva u odnosu na ovaj prigovor. Slijedi da je prigovor nedopušten zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava sukladno članku 35. stavcima 1. i 4. Konvencije.

VI. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

136. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

137. Podnositelj zahtjeva potraživao je 109.000,00 eura (EUR) na ime naknade materijalne štete, što uključuje 25.000,00 eura za izgublenu zaradu tijekom razdoblja njegova nezakonitog zadržavanja u prihvatnom centru za imigrante i tijekom razdoblja njegova izdržavanja kazne zatvora nakon incidenta, kao i 80.000,00 eura za buduću izgublenu zaradu i medicinske troškove povezane s ozljedama koje je podnositelj zahtjeva zadobio tijekom incidenta, te 4.000,00 eura za izrečenu novčanu kaznu za koju je smatrao da je u suprotnosti s Konvencijom. Podnositelj zahtjeva nadalje je potraživao ukupno 309.000,00 eura na ime naknade nematerijalne štete u odnosu na sve prigovore koje je podnio u svojem zahtjevu i nakon podnošenja zahtjeva.

138. Vlada je tvrdila da ne postoji uzročno-posljedična veza između potraživane naknade materijalne štete i potvrđenih povreda te da podnositelj zahtjeva ni na koji način nije potkrijepio potraživane iznose. Štoviše, podnositelj zahtjeva potraživao je naknadu štete u odnosu na prigovore koje je Sud proglasio nedopuštenima i o kojima tužena Vlada nije bila obaviještena, a njegova preostala potraživanja na ime naknade nematerijalne štete bila su, također, pretjerana.

139. Sud napominje da je utvrdio samo povredu članka 3. i 5. Konvencije te propust tužene države da postupi u skladu s člankom 34. Konvencije, stoga se sva potraživanja koja se odnose na druge prigovore moraju odbiti. U odnosu na potraživanje naknade za izgublenu zaradu tijekom njegova zadržavanja u prihvatnom centru za imigrante, za koje je Sud utvrdio da je bilo nezakonito, Sud utvrđuje da podnositelj zahtjeva nije

dokazao da je prije tog zadržavanja imao uspostavljene ili redovite prihode. U tim okolnostima, potraživanja povezana s gubitkom prihoda hipotetska su i nepotkrijepljena te se moraju odbaciti (vidi, primjerice, *Kolakovic protiv Malte*, br. 76392/12, stavak 79., 19. ožujka 2015.). S druge strane, Sud podnositelju zahtjeva dosuđuje iznos od 25.000,00 eura na ime naknade nematerijalne štete, uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati.

B. Troškovi i izdaci

140. Podnositelj zahtjeva potraživao je i 2.000,00 eura na ime troškova i izdataka nastalih kako bi ishodio zadovoljštinu na domaćoj razini i pred Sudom.

141. Vlada je ustvrdila da podnositelj zahtjeva nije potkrijepio nikakve nastale troškove.

142. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno nastali i bili potrebni te da je njihova visina razumna. U ovom predmetu, u nedostatku bilo kakvih dokumenata koji potkrepljuju njegova potraživanja, uzimajući u obzir iznos od 850,00 eura na ime pravne pomoći koji je platilo Vijeće Europe, Sud ne dosuđuje nikakav iznos po toj osnovi.

C. Zatezna kamata

143. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *utvrđuje*, da su prigovori na temelju članka 3. u pogledu uvjeta zadržavanja podnositelja zahtjeva i članka 5. stavka 1. dopušteni, dok je ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 3. Konvencije;
3. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije;
4. *presuđuje* da tužena država nije ispunila svoje obveze na temelju članka 34. Konvencije;

5. *presuđuje*

- (a) da tužena država treba isplatiti podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, sljedeći iznos:
EUR 25.000,00 (dvadeset i pet tisuća eura) na ime naknade nematerijalne štete, uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati;
- (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata na navedeni iznos koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;

6. *odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja za pravednom naknadom.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 11. ožujka 2021. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Renata Degener
Zamjenica tajnika

Ksenija Turković
Predsjednica

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524